

2010. évi frissítés

Uniós rendelkezések a szociális biztonságról

Az Európai Unión belüli szabad mozgáshoz kapcsolódó jogok

A szociális biztonság koordinációjának

50 ÉVE az Európai Unióban

Európai Bizottság

Uniós rendelkezések a szociális biztonságról

Az Európai Unión belüli szabad mozgáshoz
kapcsolódó jogok

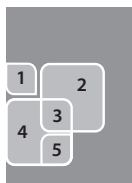
Európai Bizottság

Foglalkoztatási, Szociális és Esélyegyenlőségi Főigazgatóság
E.3 egység

Kézirat lezárva: 2010. január

Sem az Európai Bizottság, sem a nevében eljáró személyek nem felelnek azért, hogy a jelen kiadványban foglalt információtartalmakat mások hogyan használják fel.

A nem az Európai Unió tulajdonát képező képek felhasználási és sokszorosítási engedélyéért forduljon közvetlenül a jogtulajdonos(ok)hoz.

© fényképek 1, 3: iStock

© fényképek 2, 4: 123RF

© fénykép 5: Európai Unió

A Europe Direct szolgáltatás
az Európai Unióval kapcsolatos
kérdéseire segít Önnek választ találni.

Ingyenesen hívható telefonszám (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*): Egyes mobiltelefon-szolgáltatók nem engednek hozzáférést a 00 800-as telefonszámokhoz, vagy kiszámlázzák ezeket a hívásokat.

Bővebb tájékoztatást az Európai Unióról az interneten talál (<http://europa.eu>).

Katalógusadatok és összefoglaló a kiadvány végén található.

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2010

ISBN 978-92-79-14203-1

doi:10.2767/83697

© Európai Unió, 2010

A sokszorosítás a forrás megnevezésével engedélyezett.

Printed in Luxembourg

FEHÉR KLÓRMENTES PAPIRRA NYOMTATVA (ECF)

Mire való ez az útmutató?

Ez az útmutató minden mobil személyre, vagyis azokra vonatkozik, akik az Európai Unió (EU) egyik tagállamából egy másikba utaznak munka, tanulás, nyugdíjasként való letelepedés céljából vagy akár csak rövid nyaralásra. Az útmutató ismerteti, hogyan követik az embereket szociális biztonsággal kapcsolatos jogaik utazás közben. Az útmutató könnyen érthető információkat kíván nyújtani a szociális biztonsággal kapcsolatos jogokról és kötelezettségekről a két vagy több államot érintő helyzetekben.

A szociális biztonsági rendszerek tagállamonként jelentősen eltérnek, és a szociális biztonság koordinációjára vonatkozó uniós rendelkezések – bár folyamatosan megújulnak – egyelőre nem törekzenek ezeknek a rendszereknek az összehangolására. Céljuk kizárólag annak biztosítása, hogy az egyik tagállamból a másikba utazva a polgárok ne veszítsék el szociális biztonsági jogaiknak egy részét vagy egészét.

Utazása során számíthatnia kell arra, hogy a szociális biztonság szempontjából megváltozhat a helyzete. Ezért azt tanácsoljuk, hogy már utazását megelőzően ismerkedjen meg az alábbi útmutató megfelelő fejezeteivel, és amennyiben szükséges, további tájékoztatás céljából vegye fel a kapcsolatot hazája szociális biztonsági intézményével.

Felhívjuk figyelmét, hogy az alábbi útmutató nem tartalmazza a tagállamok szociális biztonsági rendszerének leírását. A nemzeti szociális biztonsági rendszerekről részletes információkat weblapunkon találhat: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=26&langId=hu>.

Kérjük, ne feledje, hogy a szociális biztonság koordinációjára vonatkozó uniós szabályok összetettsége miatt, valamint az útmutató céljára és tömörségére tekintettel az egyes fejezetekben található információk nem lehetnek mindig teljes körűek. Ráadásul a szociális biztonságra vonatkozó uniós jogot nagyban befolyásolja az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata, így az dinamikus, és idővel változik. Kétség esetén azt javasoljuk, hogy látogasson el az útmutató végén felsorolt weboldalakra, vagy vegye fel a kapcsolatot tagállamának illetékes szociális biztonsági hatóságával.

Tartalom

1. A szociális biztonság koordinációjára vonatkozó uniós rendelkezések	7
1.1. Miért van szükség uniós rendelkezésekre?	7
1.2. Miről szól a szociális biztonság uniós koordinációja?	8
2. A szociális biztonság korszerűsített uniós koordinációja	10
2.1. Jobb információellátás, könnyebb hozzáférés a jogokhoz	10
2.2. Áttérés a régi szabályokról az újakra.....	12
3. Vonatkoznak-e Önre ezek a rendelkezések?	14
4. Mely országokban hivatkozhat ezekre a rendelkezésekre?	15
5. Mely területeket érintik a szociális biztonság koordinációjára vonatkozó uniós rendelkezések?	16
5.1. Ön melyik államban biztosított?	17
5.2. Melyek az Ön jogai és kötelezettségei?	21
5.3. Amit betegség vagy gyermekszülés esetén tudnia kell	22
5.4. Munkahelyi balesetek és foglalkozási betegségek.....	27
5.5. Rokkantság	29
5.6. Ki folyósítja az öregségi nyugdíjamat?.....	33
5.7. Túlélő hozzátartozói nyugdíjak és haláleseti juttatások	37
5.8. Mi a teendő munkanélküliség esetén?	37
5.9. Mi a helyzet a családi ellátásokkal?	42
5.10. Előnyugdíj-ellátások.....	44
5.11. Egyedi, nem járulékalapú pénzügyi ellátások.....	45

6. Az Ön jogai néhány szóban	46
6.1. Határ menti ingázó.....	46
6.2. Külföldi kiküldetésben lévő munkavállaló	47
6.3. Nyugdíjas.....	48
6.4. Turista.....	49
6.5. Diák.....	50
6.6. Nem aktív személy	50
6.7. Nem uniós állam állampolgára.....	51
7. A koordinációs rendelkezések működése a gyakorlatban	52
7.1. Hordozható dokumentumok	52
7.2. Ügyintézés több tagállamban.....	52
7.3. Idegen országok, idegen nyelvek: nem szabad, hogyan problémát jelentsenek!	54
7.4. A tagállamok szociális biztonsági intézményei: probléma esetén hozzájuk mindig fordulhat.....	55
7.5. Az uniós szabályok élveznek elsőbbséget	56
7.6. Az igazságszolgáltatáshoz fordulni: az Ön legalapvetőbb joga!	56
7.7. Az Európai Unió Bírósága.....	58
8. Ha egyéb kérdései vannak.....	60

1. A szociális biztonság koordinációjára vonatkozó uniós rendelkezések

1.1. Miért van szükség uniós rendelkezésekre?

A szociális biztonság koordinációjára vonatkozó európai uniós rendelkezések nélkül nem lenne garantált az Ön kielégítő védelme, amikor az Európai Unión belüli szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogát gyakorolja.

Utazása során valójában számos, a szociális biztonsággal kapcsolatos jogaihoz kapcsolódó kérdéssel és problémával szembesülhet, például az alább felsoroltakkal.

- ➔ Ki egyenlíti ki a kórházi számlámat, ha baleset ér vagy megbetegszem külföldi tartózkodás során?
- ➔ Milyen nyugdíjjogosultság illet meg, ha különböző tagállamokban álltam munkaviszonyban?
- ➔ Melyik tagállamnak kell folyósítania a munkanélküli-ellátásaimat, ha határ menti ingázó vagyok?
- ➔ Lehetséges, hogy továbbra is részesüljek munkanélküli-ellátásokban, amikor másik tagállamban keresek munkát?
- ➔ Melyik tagállamnak kell folyósítania a családi ellátásaimat, ha a gyermekeim lakóhelye másik tagállamban van, és nem abban, ahol dolgozom?
- ➔ Hol kell befizetnem a társadalombiztosítási járulékaimat, milyen nyelven kell beadnom az ellátások iránti kérelmeket, és milyen határidőket kell betartanom?

A szociális biztonságra vonatkozó nemzeti jogszabályok önmagukban nem képesek megválaszolni ezeket a kérdéseket: Önt ezért a dupla biztosítás vagy éppen a biztosítás hiányának veszélye fenyegetné, elveszíthetné bizonyos szociális ellátásokra korábban megszerzett jogosultságát anélkül, hogy más jogosultságokat szerezhetne. Ezért van szükség az Unió egész területén alkalmazható közösségi rendelkezésekre a törvényes szociális biztonsági rendszerek által garantált jogok hatékony és teljes védelme érdekében.

1.2. Miről szól a szociális biztonság uniós koordinációja?

A szociális biztonság koordinációjára vonatkozó uniós rendelkezések nem helyettesítik a nemzeti szociális biztonsági rendszereket egy egységes európai rendszerrel. Egy ilyen jogharmonizáció politikai szempontból sem lehetséges, mivel a tagállamok szociális biztonsági rendszerei egyfelől mélyen az adott ország kulturális hagyományában gyökerező tradíciók, másfelől eltérő prioritások gyümölcseként alakultak ki.

Az uniós rendelkezések célja nem a nemzeti szociális biztonsági rendszerek összehangolása, hanem a koordinációjuk megvalósítása. Minden tagállam szabadon dönthet arról, ki köteles nemzeti jogszabályai szerint biztosítással rendelkezni, ki milyen ellátásokra jogosult és milyen feltételek mellett, hogyan számítják ki ezeket az ellátásokat, illetve milyen járulékokat kell fizetni. A koordinációs rendelkezések közös szabályokat és alapelveket fektetnek le, amelyeket a nemzeti jogszabályok alkalmazásakor minden egyes állam nemzeti hatóságainak, szociális biztonsági intézményeinek, törvényszékeinek és bíróságainak be kell tartania. Ezáltal biztosítható, hogy a különböző nemzeti jogszabályok alkalmazása nem hozza hátrányos helyzetbe azokat, akik a tagállamokon belüli szabad mozgáshoz, illetve letelepedéshez való jogukat gyakorolják.

Másként fogalmazva, ha Ön gyakorolta az Európán belüli szabad mozgáshoz és letelepedéshez való jogát, nem kerülhet hátrányba egy olyan személlyel szemben, aki mindig is egyetlen tagállamon belül élt és dolgozott. Ebből a célból az alábbi problémákra kell megoldást találni.

- ➔ Egyes tagállamokban a szociális biztonsági védelemhez való hozzáférés alapja a lakóhely, míg más országokban csak a szakmai tevékenységet végző személyek (és családtagjaik) rendelkeznek biztosítással. A migráns munkavállalókra hárul többszörös tagállami biztosítási terheket vagy éppen biztosítás nélkül maradásukat eredményező helyzetek elkerülése érdekében a koordinációs rendelkezések minden esetben meghatározzák, melyik nemzeti jogrendszert kell alkalmazni a migráns munkavállalóra.
- ➔ A nemzeti jogszabályok az ellátásokra való jogosultságot egyes esetekben bizonyos biztosítási, munkavállalási vagy tartózkodási idő megszerzésétől teszik függővé (ez az időszak tagállamtól és ellátástípustól függően hat hónap, egy év, öt év, de egyes esetekben akár tizenöt év is lehet). A koordinációs

rendeletek előírják az „időszakok összesítését”. Ez azt jelenti, hogy adott esetben az egyik tagállamban letöltött biztosítási, munkavállalási vagy tartózkodási időt figyelembe kell venni a másik tagállamban az ellátásokra való jogosultság megállapításakor.

PÉLDA

Mi történne a rokkanttá vált migráns munkavállalóval, aki előbb négy éven keresztül egy olyan tagállamban volt biztosítva, ahol legalább öt év igazolása szükséges a rokkantsági ellátásokra való jogosultsághoz, majd tizennégy évet egy olyan tagállamban, ahol tizenöt év igazolása szükséges a jogosultsághoz?

Ha a közösségi rendeletek nem léteznének, ez a munkavállaló pusztán a nemzeti jogszabályok alkalmazása alapján egyik tagállamban sem lenne jogosult rokkantsági ellátásra, jóllehet összesen tizennyolc éven keresztül biztosítva volt!

A szociális biztonságra vonatkozó uniós rendelkezések nem vezetnek be új típusú ellátásokat, és nem írják felül a nemzeti jogszabályokat. Céljuk kizárólag az, hogy védelmet nyújtsanak azoknak az európai polgároknak, akik egy másik tagállamban dolgoznak, telepednek le vagy tartózkodnak.

MEGJEGYZÉS

Ebben az útmutatóban gyakran használjuk a „lakóhely” és a „tartózkodási hely” fogalmát: a „lakóhely” az, ahol Ön általában él; a „tartózkodási hely” pedig az átmeneti tartózkodásának a helye.

2. A szociális biztonság korszerűsített uniós koordinációja

Immár 50 éve vannak a szociális biztonság koordinációjára vonatkozó európai uniós rendelkezések, és ezek a szabályok folyamatosan alkalmazkodtak a társadalmi és jogi fejleményekhez. Az új 883/2004/EK és a 987/2009/EK rendelet, vagyis a „szociális biztonság korszerűsített uniós koordinációja” erre az értékes tapasztalatra épül: egyszerűsítik és fejlesztik az uniós jogot, és javítják az érintett személyek jogi helyzetét.

A „szociális biztonság korszerűsített uniós koordinációja” azt jelenti, hogy ezek a szabályok immár nem a munkavállalók mobilitásának elősegítésére, hanem valamennyi polgár jogainak érvényesítésére összpontosítanak, függetlenül attól, hogy az érintettek dolgoznak-e vagy sem. A szociális biztonság koordinációjának említett változásai a mozgásban lévő európaiak életének megkönnyítését célozzák.

A „korszerűsített koordináció” nagy előrelépés a polgárok védelme terén, és ez nem csak arra a 10,5 millió európaira vonatkozik, akik nem abban az uniós tagállamban élnek, ahol születtek (az EU össznépességének körülbelül 2,1%-a). Megkönnyíti majd annak a 250 000 embernek az életét is, akik több tagállamban dolgoztak, és nyugdíjjogosultságaik egy részét minden évben exportálniuk kell. Emellett javítani fogja annak a több mint 1 millió embernek a védelmét is, akik a munkájuk miatt naponta lépnek át uniós határokat.

2.1. Jobb információellátás, könnyebb hozzáférés a jogokhoz

A „korszerűsített koordináció” középpontjában a polgárok állnak, az új rendeletek külön hangsúlyt helyeznek a tagállamok polgárokkal szembeni kötelezettségeire. Ennek megfelelően a tagállamoknak aktív segítséget és tájékoztatást kell nyújtaniuk, és a hatékonyságra, a gyors ügyintézésre és a hozzáférhetőségre vonatkozóan konkrét célkitűzéseket kell teljesíteniük. A polgároknak ennek fejében a lehető leghamarabb tájékoztatniuk kell az intézményeket az ellátásokra való jogosultságukat érintő, a személyes vagy családi helyzetükben bekövetkezett minden változásról.

Ennek a „megfelelő ügyintézésre” vonatkozó célkitűzésnek a támogatása céljából az új szabályok megkövetelik, hogy az intézmények elektronikus úton cseréljenek adatokat. Ezt az úgynevezett EESSI rendszeren (Electronic Exchange of Social Security Information, a szociális biztonságra vonatkozó információk elektronikus

adatcseréje) keresztül végzik, amely több mint 50 000 nemzeti intézményt köt majd össze.

A korábbi E jelű, papíralapú formanyomtatványok eltűnnek, bár néhányat új, hordozható dokumentumok váltanak fel (lásd a 7. pontban szereplő felsorolást). A polgárok is hozzáférhetnek majd az EESSI rendszerhez egy olyan címtár útján, amely felsorolja a szociális biztonság koordinációjában részt vevő összes nemzeti és helyi intézményt.

Az új rendeletek az Európán belül helyet változtató személyek védelmét is javítják. A nemzeti jogszabályok fejlődésének követése érdekében olyan új jogokról is rendelkeznek, mint amilyenek az apasági ellátás és az előnyugdíj, amelyekről a korábbi szabályok nem szóltak. Egyszerűsítették továbbá a munkanélküliségre, az egészségbiztosításra és családi ellátásokra vonatkozó rendelkezéseket, ami megkönnyíti a rendeletek értelmezését, és kevesebb lehetőséget ad egymásnak ellentmondó nézetek kialakulására.

Az új rendeletek bevezetik azt a lehetőséget is, hogy a polgárok ideiglenesen nyilván tartásba vetessék magukat, és hozzáférjenek az ellátásokhoz, ha a tagállamok nézetei eltérnek azt illetően, hogy melyik állam jogát kell alkalmazni. Ez garantálja, hogy senki se maradjon szociális biztonsági védelem nélkül, amíg egy tagállam döntésére vár.

Ugyanakkor rendelkeznek a tagállamok közötti párbeszédre és békéltetésre vonatkozó új eljárásról is. Ha az államok nézetei eltérnek egy dokumentum érvényességét vagy azt illetően, hogy egy adott esetre melyik tagállam joga alkalmazandó, ez az eljárás lehetővé teszi a számukra, hogy legfeljebb 6 hónap alatt végső megállapodásra jussanak.

Az új rendeletek 2010. május 1-jén lépnek hatályba. Ettől a naptól fogva minden nemzeti intézmény és szerv alkalmazni kezdi a szociális biztonság koordinációjára vonatkozó új szabályokat, amelyeket ebben az útmutatóban mindvégig figyelembe veszünk.

FONTOS MEGJEGYZÉS

Izlandot, Liechtensteint, Norvégiát (az EGT országai) és Svájcot illetően az új rendeletek nem alkalmazandók, amíg az EU és az említett országok közti megállapodásokat az új rendeletek fényében nem módosítják.

2.2. Áttérés a régi szabályokról az újakra

Különleges rendelkezéseket fogadtak el annak biztosítása céljából, hogy a polgárokat ne érintse hátrányosan az új szabályokra való áttérés.

➔ Melyik szabályokat alkalmazzák a régi szabályok szerint benyújtott kérelmekre?

Elvileg amint hatályba lépnek az új rendeletek, azokat alkalmazzák a már a hatálybalépésük előtt keletkezett helyzetekre is. Azonban ha egy kérelmet a régi rendelet alapján nyújtottak be, arra a benyújtáskor hatályos szabályoknak kell vonatkozniuk.

Ha Önnek a régi szabályok szerint állapították meg nyugdíját, kérheti annak az új szabályok szerinti újraszámítását. Az ilyen újraszámítás semmilyen esetben sem jelentheti a megítélt ellátás összegének csökkentését.

➔ Mi történik azokkal a dokumentumokkal, amelyeket az intézmények a régi rendeletek szerint állítottak ki a számomra?

A szociális biztonság koordinációjával kapcsolatos dokumentumok (vagyis az E jelű formanyomtatványok, az európai egészségbiztosítási kártyák és az ideiglenes helyettesítő igazolások), amelyeket az illetékes hatóságok a régi szabályok szerint bocsátottak ki, továbbra is érvényesek maradnak, és azokat a tagállami intézmények figyelembe veszik az új rendeletek hatálybalépése után is. Nem használhatóak azonban az érvényességi idejük lejárta után, vagy ha azokat az illetékes intézmény visszavonja vagy kicseréli.

➔ Melyik tagállamban leszek biztosítva, ha megváltoztak a helyzetemre vonatkozó szabályok?

Amennyiben az új szabályok eredményeképp más tagállam jogszabályai vonatkoznak Önre, mint amelyet a régi szabályok meghatároztak, akkor az eredeti tagállam jogszabályai alkalmazandóak továbbra is mindaddig, amíg a vonatkozó helyzet változatlan marad, azonban legfeljebb 10 évig. Ön azonban kérheti, hogy Önre az új rendeletek szerinti tagállam joga vonatkozzon.

- ➔ A kiküldött munkavállalókra vonatkozóan az új szabályokkal „újraindul” az új rendeletekben szabályozott kiküldetési időszak?

A kiküldetésre vonatkozóan az új szabályok is időben korlátozott mentességet biztosítanak az alól az általános szabály alól, hogy mindenkinek abban az államban kell biztosítással rendelkeznie, ahol dolgozik. Ezért a korábbi szabályok alapján felhasznált kiküldetési időszakot figyelembe veszik, és levonják az új rendeletek szerinti általános kiküldetési határidőből.

FONTOS MEGJEGYZÉS

Felmerülhetnek egyéb kérdések vagy problémák a régi és az új szabályok kölcsönhatásával kapcsolatban. Feltétlenül forduljon az Ön országában az ügyben illetékes intézményhez további tájékoztatásért azt illetően, hogy milyen változásokat hozhatnak az új szabályok az Ön helyzetében. A korszerűsített koordináció nagy hangsúlyt fektet a polgárok tájékoztatására: Önnek joga van ahhoz, hogy tájékoztassák az új koordinációs rendelkezések szerinti jogairól és kötelezettségeiről.

3. Vonatkoznak-e Önre ezek a rendelkezések?

A szociális biztonságra vonatkozó uniós rendelkezések jelenleg még nem vonatkoznak minden egyes, az Európai Unió vagy az Európai Gazdasági Térség tagállamain belül mozgó vagy ott tartózkodó személyre. Éppen ezért fontos, hogy tudja, vajon Ön személy szerint ezeknek a rendelkezéseknek a hatálya alá tartozik-e: kizárólag ebben az esetben hivatkozhat ugyanis az uniós rendelkezésekre a nemzeti bíróságok, illetve intézmények előtt.

Az Európai Unió tagállamai vagy Norvégia, Izland, Liechtenstein (az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás alapján) és Svájc (EU–Svájc megállapodás) minden állampolgára, aki az egyik felsorolt ország jogszabályai szerint biztosított vagy biztosítva volt, a koordinációs rendelkezések védelme alá tartozik.

Bizonyos esetekben ezek a rendelkezések a nem uniós állampolgárokra is vonatkoznak (lásd a 6.7. pontot).

4. Mely országokban hivatkozhat ezekre a rendelkezésekre?

Ön az Európai Unió (EU), illetve az Európai Gazdasági Térség (EGT) valamennyi tagországában, valamint Svájcban hivatkozhat a szociális biztonságra vonatkozó uniós rendelkezésekre.

Az új, 883/2004/EK és 987/2009/EK rendeletek csak az EGT-vel és Svájjal kötött megállapodások módosítása után lesznek alkalmazandók az EGT-országokban és Svájcban. Addig ezekre az országokra továbbra is az 1408/71/EGK és az 574/72/EGK rendeletek vonatkoznak.

MEGJEGYZÉS

Amikor az útmutató a „tagállam” kifejezést használja, a fent említett összes államra utal.

5. Mely területeket érintik a szociális biztonság koordinációjára vonatkozó uniós rendelkezések?

A szociális biztonság koordinációjára vonatkozó uniós rendelkezéseket az alábbi szociális biztonsági ágakat érintő nemzeti jogszabályokra ⁽¹⁾ kell alkalmazni:

- ➔ betegségi ellátások,
- ➔ anyasági és azzal egyenértékű apasági ellátások,
- ➔ munkahelyi balesetek,
- ➔ foglalkozási betegségek,
- ➔ rokkantsági ellátások,
- ➔ öregségi nyugdíjak,
- ➔ túlélő hozzátartozó számára nyújtott ellátások,
- ➔ haláleseti juttatások,
- ➔ munkanélküli-ellátások,
- ➔ családi ellátások,
- ➔ előnyügdíjak.

Ez azt jelenti, hogy Ön minden olyan esetben hivatkozhat a koordinációs rendelkezésekre, amikor az szükségesnek mutatkozik az egyik ilyen ellátásra való jogosultságához.

Ezek a rendelkezések ugyanakkor nem alkalmazhatók a következő területeken:

- ➔ szociális és orvosi ellátások: ezek az ellátások általában jövedelemhez kötöttek, és nem kapcsolódnak a fent említett kategóriák egyikéhez sem;

(1) A 883/2004/EK rendelet 1. cikke szerint „jogszabályok»: az egyes tagállamok tekintetében [...] törvények, rendeletek és egyéb kötelező rendelkezések, valamint minden egyéb végrehajtási intézkedés” a jelen 5. pontban felsorolt szociális biztonsági ágakhoz kapcsolódóan.

- ➔ háború és egyéb katonai cselekmények vagy ezek következményeinek áldozatai, bűncselekmények, merénylet vagy terrorcselekmények áldozatai, állami tisztviselők által a feladatuk ellátása során okozott károk elszenvedői vagy politikai vagy vallási okokból vagy származásuk miatt hátrányt szenvedő személyek részére nyújtott ellátások.

Egyes esetekben nehézségekbe ütközhet annak megállapítása, hogy egy bizonyos ellátás a koordinációs rendelkezések hatálya alá tartozik-e. Ilyen esetekben feltétlenül lépjen kapcsolatba a megfelelő intézménnyel.

FONTOS MEGJEGYZÉS

A koordinációs rendelkezések a szociális biztonság területeire vonatkoznak, nem pedig az adórendszerre – ez utóbbit kétoldalú megállapodások szabályozhatják. Az Ön konkrét esetére vonatkozó részletesebb felvilágosításért szíveskedjen saját államának adóhatóságához fordulni.

5.1. Ön melyik államban biztosított?

Először is, a koordinációs rendelkezések szabályokat határoznak meg annak megállapítása céljából, hogy Ön melyik tagállam szociális biztonságra vonatkozó jogszabályainak hatálya alá tartozik, ha több tagállamot érintő helyzetbe kerül. Ez fontos a társadalombiztosítási járulékok fizetése szempontjából és az ellátásokra, valamint a jövőbeli nyugdíjra való jogosultság szempontjából is.

Az alapelveket alább fejtjük ki.

A. Ön egyszerre mindig csak egy állam jogszabályainak hatálya alá tartozik

Ezt az elvet a jelenleg vagy korábban egy vagy több tagállam jogszabályainak hatálya alá tartozó minden személyre alkalmazni kell, az érintett államok számától függetlenül. Még azok a személyek is, akik egyszerre négy vagy öt tagállamban állnak munkaviszonyban, egyszerre csak egy adott tagállam jogszabályainak a hatálya alá tartoznak.

B. Ön azon tagállam jogszabályainak a hatálya alá tartozik, amelyben dolgozik

Ezt az elvet minden munkavállalóra és önálló vállalkozóra alkalmazni kell, akkor is, ha lakóhelyük, illetve vállalkozásuk vagy munkaadójuk telephelye más tagállam területén található.

Másként fogalmazva: ha Ön abbahagyja a munkáját az egyik tagállamban, hogy egy másik tagállamban kezdjen dolgozni, ettől fogva a foglalkoztatás helye szerinti „új” állam szociális jogrendszerének hatálya alá tartozik. Ez azt jelenti, hogy ettől fogva nem szerez további jogosultságokat a „rég”i államban, hanem helyettük az „újban” szerez újakat. Az nem számít, hogy lakóhelye az „új” államban van-e vagy sem: ha határ menti ingázóként dolgozik, akinek lakóhelye továbbra is a „rég”i munkahely szerinti országban van, akkor is abban az államban rendelkezik biztosítással, ahol a munkahelye található.

KIVÉTELEK

Korlátozott számú kivétel létezik ez alól az alapelv alól.

Kiküldetés esetén: A munkaadója Önt egy bizonyos időre egy másik államba küldheti dolgozni. Ezt a speciális feltételek mellett létrejövő helyzetet „kiküldetésnek” hívják. Ha a feltételek teljesülnek (és Önt nem egy másik személy helyettesítésére küldik), Ön legfeljebb 24 hónapig dolgozhat ilyen körülmények között, és közben továbbra is a „kiküldő” állam jogszabályainak hatálya alá tartozik. Ez a megoldás annak elkerülését célozza, hogy rövid külföldi munkavállalási időszakok esetén gyakran változzon az alkalmazandó jogrendszer, ezért időben korlátozzák.

A kiküldetés szerinti államba való indulás előtt gondoskodnia kell egy A1 jelű nyomtatvány beszerzéséről (lásd a 7. pontban szereplő felsorolást), amely igazolja, hogy Ön a kiküldő állam jogszabályainak hatálya alá tartozik. A nyomtatványt Ön vagy a munkáltatója a biztosítás helye szerinti tagállam (a „küldő” tagállam) intézményétől igényelheti.

Ugyanezeket a rendelkezéseket kell alkalmazni azokra az önálló vállalkozókra is, akik időszakosan egy másik tagállamban folytatnak hasonló tevékenységet.

Tengerészek: Ha Ön tengerészként egy tagállam lobogója alatt közlekedő tengeri hajón vállal munkát, a lobogó szerinti tagállam jogszabályainak hatálya alá tartozik abban az esetben is, ha lakóhelye másik tagállamban található.

Azonban ha a munkáltatójának bejegyzett székhelye a lobogó szerinti tagállamtól eltérő tagállamban van, és az Ön lakóhelye is ott található, akkor Ön a lakóhelye szerinti államban rendelkezik biztosítással.

Az érintett személyek érdekében: Ezekről a közös uniós szabályoktól el lehet térni azzal a feltétellel, hogy az eltérés az érintett személyek érdekében áll. Ilyen esetben két vagy több tagállam közös megállapodással rendelkezhet nemzeti eltérésekről.

C. Ha Ön több tagállamban dolgozik

Ilyen esetben az alapelv annak az államnak a meghatározása, amellyel Ön a legszorosabb kapcsolatban áll.

- ➔ Ha Ön több tagállamban dolgozik, és abban az államban van a lakóhelye, ahol a tevékenysége jelentős részét végzi mint munkavállaló vagy önálló vállalkozó, akkor a lakóhelye szerinti állam jogszabályainak hatálya alá tartozik.
- ➔ Ha Ön több tagállamban dolgozik, és több, különböző tagállamokban lévő vállalkozás vagy munkáltató foglalkoztatja, akkor szintén a lakóhelye szerinti állam jogszabályainak hatálya alá tartozik.
- ➔ Ha az Ön lakóhelye szerinti állam nem ugyanaz, mint amelyben a tevékenysége jelentős részét végzi (munkavállaló esetén), vagy amely az érdekeltségeinek a központja (önálló vállalkozó esetén), akkor a következő szabályok alkalmazandóak.

Munkavállalók: Önre annak a tagállamnak a jogszabályai vonatkoznak, amelyben a munkáltatójának a bejegyzett székhelye vagy üzletviteli helye található.

Önálló vállalkozók: Önre annak a tagállamnak a jogszabályai vonatkoznak, amelyben az érdekeltségeinek a központja található.

- ➔ Ha munkavállalóként és önálló vállalkozóként is folytat tevékenységet különböző tagállamokban, a munkavállalóként végzett tevékenysége szerinti állam jogszabályai élveznek elsőbbséget.
- ➔ Végezetül a köztisztviselők akkor is a kormányzatuk szerinti állam jogszabályainak hatálya alá tartoznak, ha munkavállalóként és/vagy önálló vállalkozóként folytatnak tevékenységet.

D. Ha Ön nem dolgozik, a lakóhelye szerinti állam jogszabályainak hatálya alá tartozik

Ez a munkanélküliség egyes eseteire (lásd az 5.8. pontot) vonatkozhat, továbbá egyéb olyan helyzetekre, amelyeket az előző bekezdések nem fednek le (vagyis az úgynevezett „nem aktív személyekre”, lásd a 6.6. pontot).

A korszerűsített koordináció szerint alkalmazandó jogszabályok

HIVATKOZÁSI ALAP: A 883/2004/EK RENDELET	KIRE MELY JOGSZABÁLYOK ALMALMAZANDÓAK?
Általános elvek 11. cikk	A munkavállalók a <i>lex loci laboris</i> elvének megfelelően a munkájuk helye szerinti jogszabályok hatálya alá tartoznak.
Eltérések 12. és 16. cikk	A külföldi kiküldetésben lévő munkavállalók továbbra is a kiküldő állam jogszabályainak hatálya alá tartoznak. Két vagy több tagállam megállapodhat abban, hogy bizonyos személyek vagy személyek bizonyos kategóriái érdekében kivételeket biztosítanak az általános szabályok alól.
Ellentmondó szabályok 13. cikk	Két vagy több államban tevékenységet folytató személyek esetén attól függ, hogy mely jogszabályok alkalmazandóak, hogy a személy hol végzi a tevékenységei jelentős részét.
Különleges kategóriák A 11. cikk (2) bekezdése, (3) bekezdésének e) pontja és (4) bekezdése	Egyedi szabályok vonatkoznak a „nem aktív” személyekre. Egyedi szabályok vonatkoznak a tengerészekre.

5.2. Melyek az Ön jogai és kötelezettségei?

Főszabály szerint, ha Ön egy tagállam szociális biztonsági jogszabályainak a hatálya alá tartozik, akkor ugyanazok a jogok és kötelezettségek vonatkoznak Önre, mint az érintett állam állampolgáira. Ez nevezetesen azt jelenti, hogy az ellátások igénylésére beadott kérelmét nem utasíthatják vissza pusztán arra az indokra hivatkozva, hogy Ön nem az adott állam állampolgára.

Az egyenlő bánásmód elve nemcsak a nyílt („közvetlen”) diszkrimináció esetében alkalmazandó, hanem a megkülönböztetés valamennyi rejtett („közvetett”) formája esetében is, amikor a nemzeti jogrendszer valamely rendelkezése egyformán

alkalmazható az ország állampolgáira és a külföldiekre, de oly módon, hogy ez utóbbiakat hátrányos helyzetbe hozza.

A megkülönböztetés tilalmának az elve és az egyenlő bánásmód elve egyaránt nagyon fontos eleme a koordinációs szabályoknak, mivel megakadályozzák, hogy hátrányos helyzetbe kerüljenek az Unión belül helyet változtató személyek. Így az új koordinációs szabályok szerint egy általános rendelkezés konkrét formában fogalmazza meg ezeket az elveket: és a juttatásokat, a jövedelmet, a tényeket vagy az eseményeket egyenlővé vagy hasonlóvá kívánja tenni. Ez azt jelenti, hogy például ha egy tagállam egy bizonyos eseményhez (pl. katonai szolgálat teljesítéséhez vagy munkahelyi baleset) köti az ellátásra való jogosultságot, akkor a szociális biztonsági ellátásokra való jogosultság értékelésekor a más tagállamban bekövetkezett hasonló eseményeket is figyelembe kell vennie, ugyanúgy, mintha azok a saját területén következtek volna be.

A koordinációs rendelkezések szerint Ön a biztosítás helye szerinti ország állampolgáiraival azonos jogokkal rendelkezik a szociális biztonsági intézmények szervei tagjainak megválasztásában és a kinevezésükben való részvételben. Ugyanakkor a nemzeti jogszabályok döntenek el, hogy Ön megválasztható-e az ezekben a szervezetekben betöltött tisztségekre.

Végezetül nem szabad elfeledkezni a biztosítás helye szerinti állam felé teljesítendő kötelezettségekről sem. Különösen a társadalombiztosítási járulék-fizetési kötelezettségekre kell odafigyelni, illetve az érintett tagállam által saját állampolgárai számára előírt egyéb kötelezettségekre is (például a nemzeti hatóságoknál való nyilvántartásba vétellel és bizonyos tények nekik történő bejelentésére).

5.3. Amit betegség vagy gyermekszülés esetén tudnia kell

A koordinációs rendelkezések részletes fejezetet szentelnek a biztosított személyeknek, nyugdíjasoknak, illetve ezek külföldön tartózkodó családtagjainak járó betegségi, anyasági és annak megfelelő apasági ellátásoknak. Széles körű és hatékony védelmet nyújtanak nem csupán a migráns munkavállalók, illetve családtagjaik számára, hanem a rendelkezések hatálya alá tartozó valamennyi személy,

nevezetesen a vakációját külföldön töltő sok millió turista számára is. Az alábbi bekezdések összefoglalják az Ön jogait.

A. Általános szabályok

Az időszakok összesítése: Amikor az egyes ellátásokra a jogosultságot bizonyos feltételek betöltéséhez kötik, az illetékes hatóságnak figyelembe kell vennie a más államok törvényei szerint betöltött biztosítási, munkavállalási vagy tartózkodási időszakokat is. Ez a garancia azt jelenti, hogy Ön nem maradhat betegbiztosítás nélkül, amikor munkahelyet változtatva egy másik állam területén vállal munkát.

PÉLDA

Egyes államokban Ön csak hat hónap betegbiztosítási időszak után jogosult a betegbiztosítási ellátásokra. A koordinációs rendelkezések biztosítják, hogy ha Ön azért szakította meg korábbi betegbiztosítását, hogy ebben az államban vállaljon munkát, már az ottani biztosítás megkötésének pillanatától jogosult legyen a betegbiztosítási ellátásokra.

Az egyes tagállamok más és más betegbiztosítási és anyasági ellátásokat nyújtanak. Ugyanakkor ezek az ellátások valamennyi tagállamban két nagy csoportra oszlanak: a pénzbeli ellátásokra és a természetbeni ellátásokra.

B. Pénzbeli betegbiztosítási ellátások

A pénzbeli ellátások célja azoknak a jövedelmeknek (díjazások, bérek) a pótlása, melyeknek folyósítása a betegség miatt szünetel. Pénzbeli betegbiztosítási ellátásoknak tekinthetők az egyes konkrét helyzetekben (pl. függőség) nyújtott ellátások is.

Általános szabály, hogy a pénzbeli betegbiztosítási ellátásokat mindig a biztosítás szerinti állam jogszabályai alapján folyósítják, függetlenül az Ön lakóhelyétől vagy tartózkodási helyétől.

Ez a szabály alkalmazandó a biztosítottak valamennyi kategóriájára és valamennyi egyedi helyzetre. Az ellátások összege és időtartama teljes egészében attól az

államtól függ, ahol biztosítva van. Ennek az államnak az illetékes intézménye ezért általában minden pénzbeli ellátást közvetlenül Önnek fizet ki.

C. Természetbeni betegbiztosítási ellátások

Ezek közé tartoznak az egészségügyi ellátások, az orvosi kezelések, a gyógyszerek és a kórházi kezelések, az ápolásra szoruló személyeknek járó bizonyos ellátások, valamint az ilyen típusú ellátások költségeinek fedezésére történő közvetlen kifizetések.

Az általános szabály az, hogy a természetbeni ellátásokat Ön a lakóhely vagy tartózkodási hely szerinti állam törvényei szerint kapja meg, mintha betegbiztosítást ebben az államban kötötte volna. Ez az Ön szempontjából hátrányosabb vagy éppen előnyösebb helyzetet is eredményezhet, mint azon állam törvényei, ahol biztosítását ténylegesen kötötte.

Mindezek mellett az a tény, hogy a természetbeni juttatásokat mindig a lakóhely vagy tartózkodási hely szerinti állam törvényei alapján nyújtják, nem jelenti azt, hogy Ön valamennyi államban szabadon, megszorítások és korlátozások nélkül megkaphatja ezeket az ellátásokat. Éppen ezért fontos, hogy ismerje az egyes tagállamokban a természetbeni betegbiztosítási ellátásokra való jogosultságra vonatkozó konkrét feltételeket.

D. A biztosítás helye szerinti állam területén található lakóhely

Ha az Ön lakóhelye a biztosítás helye szerinti állam területén található, Ön magától értetődő módon jogosult az adott állam jogszabályai értelmében nyújtott valamennyi természetbeni ellátásra. Ezeket az ellátásokat a lakóhely szerinti betegbiztosítási intézmény nyújtja, a tagállamban biztosított minden egyéb személlyel azonos feltételek mellett.

E. A biztosítás helye szerinti állam területén kívül található lakóhely

Ha az Ön lakóhelye a biztosítás helye szerinti állam területén kívül található, Ön jogosult a lakóhely szerinti állam jogszabályai értelmében nyújtott valamennyi természetbeni ellátásra. Az ellátásokat a lakóhely szerinti megbiztosítási intézmény biztosítja, mintha Ön is ehhez az intézményhez tartozna. Ha Ön határ menti ingázó vagy egy határ menti ingázó családtagja, Önt a foglalkoztatás helye szerinti országban is illetik meg jogok (bizonyos korlátozások vonatkoznak azonban a határ menti ingázó családtagjaira [lásd a 6.1. pontot] és a nyugdíjasokra [lásd a 6.3. pontot]).

Felhívjuk figyelmét, hogy Önnek nyilvántartásba kell vetetnie magát a lakóhely szerinti megbiztosítási intézménynél. Ebből a célból egy S1 jelű nyomtatványt (lásd a 7. pontban szereplő felsorolást) kell igényelnie, amely tanúsítja, hogy az Önt biztosító intézménynél rendelkezik egészségbiztosítással. A lakóhely szerinti intézmény szintén egyeztethet az Önt biztosító intézménnyel az Ön jogosultságaira vonatkozó, szükséges információk cseréje érdekében.

Rendes esetben a lakóhely szerinti megbiztosítási intézmény költségeit megtéríti az a megbiztosítási intézmény, melyhez Ön biztosítása szerint tartozik.

F. A biztosítás helye szerinti államon kívüli ideiglenes tartózkodás

Ha Ön ideiglenesen másik államban tartózkodik, mint ahol megbiztosítással rendelkezik, minden olyan természetbeni ellátásra jogosult, amely a kezeléseket természetét és a tartózkodás várható időtartamát figyelembe véve orvosi szempontból szükségesnek mutatkozik.

Másként fogalmazva: Ön mindig megkapja a megfelelő ellátást, beleértve a magas költségekkel járó kórházi kezeléseket is (például szívinfarktust követő intenzív ellátást). Az ellátást ugyanolyan feltételekkel veheti igénybe, mint ha a tartózkodása helye szerinti államban rendelkezne biztosítással. Figyelem: ha Ön gyógykezelés céljából utazik külföldre, engedélyre van szüksége (lásd az alábbi 5.3.G. pontot).

AZ EURÓPAI EGÉSZSÉGBIZTOSÍTÁSI KÁRTYA

Az európai egészségbiztosítási kártyát az Európai Gazdasági Térség (vagyis az Európai Unió, Norvégia, Izland és Liechtenstein), valamint Svájc területén belül – akár személyes, akár szakmai vagy tanulmányi célból – mozgó európai polgárok számára adják ki. A kártya megkönnyíti az ezekben az államokban való ideiglenes külföldi tartózkodás idején szükségessé vált orvosi ellátások igénybevételét.

Minden tagállamnak saját felelőssége, hogy saját területén belül előállítsa, illetve állampolgáraihoz eljuttassa az európai egészségbiztosítási kártyát. Ugyanakkor a kártyák mindenütt azonos minta alapján és valamennyi tagállamban azonos műszaki paraméterekkel készülnek, ami lehetővé teszi, hogy az ellátást nyújtó intézmények Európa-szerte azonnal felismerjék a kártyát.

Amennyiben Ön nem rendelkezik európai egészségbiztosítási kártyával, ingyenesen hozzájuthat, ha a helyi egészségbiztosítási intézményéhez fordul.

A külföldi egészségügyi ellátásra való jogosultságával kapcsolatos további információkért, kérjük, látogasson el a honlapunkra (<http://ehic.europa.eu>).

G. Külföldre utazás gyógykezelés céljából

Ha Ön abból a célból utazik egy másik államba, hogy ott gyógykezelésben részesüljön, a koordinációs szabályoknak megfelelően a gyógykezelés költségei csak akkor terhelik kizárólagosan az Ön biztosítóintézményét, ha Ön attól az intézménytől előzetesen engedélyt kért. Az engedélyezés rendes esetben az egészségbiztosítási intézmény hatáskörébe tartozik.

A külföldi gyógykezelésre vonatkozó engedély nem elutasítható, ha a szükséges gyógykezelést az Ön államának jogszabályai szerint a biztosítónak fedeznie kell, de az adott pillanatban nem áll rendelkezésre az ellátást nyújtani képes intézmény. Ebben az esetben az illetékes intézménynek ki kell állítania Önnek egy S2 jelű nyomtatványt (lásd a 7. pontban szereplő felsorolást), amely tanúsítja, hogy Ön jogosult a kezelés külföldön történő igénybevételére. Ennek megfelelően Ön a befogadó állam által az Ön betegbiztosítási intézménye nevében nyújtott ellátásokra jogosult. Bizonyos esetekben a lakóhelye szerinti államban Ön kérheti költségeinek további megtérítését.

Az Európai Unió Bírósága továbbá úgy határozott, hogy azok az egészségbiztosítással rendelkező személyek, akik nem rendelkeznek az illetékes nemzeti intézményük engedélyével, ettől függetlenül szintén kérhetik a társadalombiztosítási pénztáruktól a másik tagállamban, a kórházi struktúrán kívül igénybe vett gyógykezelés költségeinek megtérítését, a biztosítás helye szerinti állam tarifái szerint.

Ugyanezen ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróság végkövetkeztetése az volt, hogy a szociális biztonsági intézmények bizonyos esetekben elutasíthatják a másik tagállam által az érintett országban való kórházi kezelésre vonatkozóan kiadott engedélyt. Az ehhez a döntéshez vezető adminisztratív engedélyezési eljárásoknak azonban ismert, objektív és nem diszkriminatív kritériumokra kell alapulniuk.

Ezeknek a kritériumoknak biztosítaniuk kell, hogy a nemzeti hatóságok a mérlegelési jogkörüket anélkül gyakorolják, hogy visszaélnének a hatalmukkal: az eljárásoknak könnyen hozzáférhetőnek kell lenniük, biztosítaniuk kell az engedélyezési kérelmek objektív és ésszerű határidőn belüli elbírálását, valamint az engedély megtagadása esetén lehetővé kell tenniük a bírósági vagy azzal egyenértékű fellebbezést. Ezenkívül a nemzeti hatóságoknak minden esetben figyelembe kell venniük az egyes esetek sajátos körülményeit, azaz a beteg egészségi állapotán túl a kezelési történetet is.

5.4. Munkahelyi balesetek és foglalkozási betegségek

A munkahelyi balesetekhez és foglalkozási betegségekhez kapcsolódó ellátásokra vonatkozó koordinációs rendelkezések nagyon hasonlóak a betegbiztosítási ellátásokra vonatkozó rendelkezésekhez. Azonban Önnek néhány speciális eljárást kell teljesítenie, hogy tájékoztassa vagy értesítse az Önt biztosító hatóságokat, amikor munkahelyi baleset történik, vagy először diagnosztizálnak egy foglalkozási betegséget. Fontos, hogy gondoskodjon arról, hogy eleget tesz az ilyen formalításoknak: ennek elmulasztása ugyanis kedvezőtlenül befolyásolhatja a pénzbeli ellátások megállapításához kapcsolódó eljárást.

A. Természetbeni ellátások

Ha Ön munkahelyi baleset áldozata, vagy valamely foglalkozási betegségben szenved, jogosult a lakóhelye szerinti állam jogszabályai szerint nyújtott természetbeni ellátásokra.

Ha az Ön lakóhelye a biztosítás helye szerinti tagállam területén kívül esik, a lakóhely szerinti állam intézménye az érintett ország jogszabályainak megfelelően biztosítja Ön számára a természetbeni ellátásokat. A nyújtott ellátások költségeit a biztosítás helye szerinti állam illetékes intézménye téríti meg a lakóhely szerinti államnak. Azt, hogy a munkahelyi balesetekre és foglalkozási betegségekre vonatkozó biztosítása alapján jogosult külföldön egészségügyi ellátásra, az Önt biztosító intézmény által kibocsátott DA1 jelű nyomtatvánnyal igazolhatja (lásd a 7. pontban szereplő felsorolást).

B. Pénzbeli ellátások

A pénzbeli ellátásokat mindig annak az államnak a jogszabályai alapján folyósítják, ahol Ön a munkahelyi baleset vagy a foglalkozási betegség megjelenésekor biztosítással rendelkezett, a lakóhely vagy tartózkodási hely szerinti országtól függetlenül.

Az ellátásokat általában közvetlenül az Ön biztosításának helye szerinti állam illetékes intézménye folyósítja; ugyanakkor ez utóbbi megállapodást köthet az Ön lakóhelye vagy tartózkodási helye szerinti állam intézményével, hogy ez utóbbi nyújtsa a pénzbeli ellátásokat (ami semmilyen esetben sem fogja az ellátás összegének módosulását jelenteni).

Ha az ellátás összege függ a családtagok számától, kiszámításakor figyelembe veszik azokat a családtagokat is, akiknek lakóhelye egy másik tagállam területén található.

C. Utazás közben elszenvedett balesetek

Ha Ön a biztosítás helye szerinti állam területén kívül, utazás közben elszenvedett munkahelyi baleset áldozatává válik, a baleseti kockázatra szóló biztosítása nem veszíti hatályát, és Ön jogosult speciális ellátásokra. Az egészségügyi ellátásra való jogosultságát egy DA1 jelű nyomtatvány (lásd a 7. pontban szereplő felsorolást) bemutatásával igazolhatja.

5.5. Rokkantság

A tagállamok rokkantsági ellátási rendszerei között jelentős eltérések mutatkoznak. Ezek a rendszerek alapvetően két fő típusba sorolhatók.

- ➔ Számos állam esetében a rokkantsági nyugdíj összegének kiszámítása hasonló módon történik, mint az öregségi nyugdíjaké, vagyis a rokkantsági nyugdíj összege a biztosítási időszakok hosszától függ: minél hosszabb a rokkantság kezdete előtti biztosítási időszak, annál magasabb lesz a rokkantsági nyugdíj összege.

Ezekben a rendszerekben általában nem feltétlenül szükséges, hogy az érintett személy a rokkantság beálltánál pillanatában ténylegesen biztosítva legyen. Másként fogalmazva: ha Önnek már rokkantsága előtt több évvel megszűnt a munkaviszonya, ennek ellenére jogosult lesz a rokkantsági nyugdíjra, és ennek alapját a korábbi biztosítási időszakai képezik.

- ➔ Más államokban az Ön rokkantsági nyugdíjának összege nem függ a biztosítási időszakok hosszától. Ez azt jelenti, hogy Ön ugyanannyi nyugdíjra jogosult, függetlenül attól, hogy rokkantságát megelőzően öt, tíz vagy húsz év biztosítási időszakot töltött be.

Ezekben a rendszerekben ugyanakkor a nyugdíjra való jogosultság feltétele, hogy a rokkantság pillanatában az érintett személy ténylegesen biztosítva legyen. Ha Ön nem sokkal rokkantsága előtt szüntette meg munkaviszonyát, egyáltalán nem jogosult rokkantsági nyugdíjra!

Az alábbi magyarázatok azokat a problémákat érintik, amelyekkel Ön a leggyakrabban találkozhat abban az esetben, ha rokkanttá válik.

A. Általános szabályok

Összesítés: Ha Ön rokkantsági nyugdíjat igényel, az illetékes állam intézményének számításba kell vennie a más tagállam területén betöltött valamennyi biztosítási vagy tartózkodási időszakot, amennyiben azok az ellátásra való jogosultság feltételét jelentik.

Külföldi lakóhely vagy tartózkodási hely: Ha Ön rokkantsági nyugdíjra jogosult, az ellátást mindenképpen meg fogja kapni, bárhol legyen is lakóhelye vagy tartózkodási helye az Európai Unió tagállamai, Izland, Liechtenstein, Norvégia vagy Svájc közül.

Orvosi vizsgálatok: Ha Ön az egyik államban rokkantsági nyugdíjra jogosult, lakóhelye vagy tartózkodási helye pedig egy másik állam területén található, rendes esetben a lakóhely vagy tartózkodási hely szerinti intézmény gondoskodik a szükséges hivatalos ellenőrzések, illetve orvosi vizsgálatok elvégzéséről. Előfordulhat, hogy ha egészségi állapota megengedi, az orvosi vizsgálatok elvégzésére vissza kell térnie a nyugdíjat folyósító országba.

B. Biztosítási időszakaikat egyetlen államban szerző személyek

Ha Ön egyetlen tagállamban rendelkezett biztosítással, a rokkantsági nyugdíj összegének kiszámítása az érintett állam jogszabályai alapján történik. Önt az adott ország állampolgáraival azonos jogok illetik meg.

C. Biztosítási időszakaikat több tagállamban szerző személyek

Ha rokkantságának kezdete előtt Ön több tagállamban is biztosítva volt, a nyugdíj-jogosultságát illetően különféle helyzetek állhatnak elő.

- ➔ **Ön kizárólag olyan tagállamokban volt biztosított, ahol a nyugdíj összege a biztosítási időszakok hosszától függ:** Ebben az esetben minden egyes állam külön nyugdíjat folyósít Önnek. Az egyes nyugdíjak összege a különböző államokban betöltött biztosítási időszaktól függ.
- ➔ **Ön kizárólag olyan tagállamokban volt biztosított, ahol a nyugdíj összege nem függ a biztosítási időszakok hosszától:** Ebben az esetben az az állam folyósítja a nyugdíjat, ahol a rokkantság megjelenésének pillanatában biztosítással rendelkezett. Jogosultsága mindenképpen a nyugdíj teljes összegére szól, még ha az érintett államban betöltött biztosítási időszak igen rövid volt is (például egy év). Ilyenkor Ön a többi államban, ahol biztosított volt, nem jogosult nyugdíjellátásra.

A gyakorlatban mindez azt jelenti, hogy az Önnek járó összeg meg fog felelni annak az összegnek, amelyet az az állam fizet, ahol Ön a rokkantság megjelenésének pillanatában biztosítással rendelkezik, még akkor is, ha ez az összeg kevesebb annál, mint amennyit annak az államnak a jogszabályai szerint fizetnek volna, ahol Ön korábban biztosított volt.

Ez az úgynevezett kockázatalapú rendszerek alapelvét tükrözi, amelyekben a nyugdíj összege nem függ a biztosítási időszakok hosszától, és ahol a rokkantság pillanatában ténylegesen biztosítással kell rendelkeznie.

- ➔ **Ön előbb egy olyan tagállamban volt biztosítva, ahol a rokkantsági nyugdíj összege a biztosítási időszakok hosszától függ, majd egy olyan államban, amelyben nem függ az időszakok hosszától:** Ebben az esetben két nyugdíjat fog kapni; az egyiket az első államtól, az érintett állam jogszabályai szerinti biztosítási időszaknak megfelelően, a másikat a másodiktól, amelyben a rokkantság pillanatában biztosítással rendelkezett.

Ez utóbbi államnak rendes esetben teljes nyugdíjat kellene folyósítania Önnek. Azonban ilyenkor többnyire csak a nyugdíj egy részét kapja meg, mert az adott állam figyelembe fogja venni az első állam által folyósított nyugdíjat. Mindezek alapján úgy érezheti, hogy elveszíti jogosultságának egy részét, melyért dolgozott és a járulékokat fizette: ez a felfogás téves, mivel ha Ön csak a két állam egyikében (mindegy melyikben) rendelkezett volna biztosítással, semmiképpen nem kapott volna ennél magasabb összegű nyugdíjat. Ezekkel a rendelkezésekkel Ön sem jobban, sem rosszabbul nem jár, mint az, aki egész szakmai pályafutása során egyetlen tagállamban dolgozott.

- ➔ **Ön előbb egy olyan államban rendelkezett biztosítással, ahol a nyugdíj összege nem függ a biztosítási időszakok hosszától, majd egy olyanban, ahol a nyugdíj a biztosítási időszakok függvénye:** Ebben az esetben két külön nyugdíjra jogosult, melyek a különböző államokban betöltött biztosítási időszakoknak felelnek meg.

D. A rokkantsági fokokra vonatkozó döntések

A rokkantsági fokok meghatározása problémák forrása lehet, ha Ön egynél több tagállamban rendelkezett biztosítással, mivel a nemzeti kritériumok közt jelentős eltérések vannak. A legtöbb esetben a nyugdíj összege tulajdonképpen az elismert rokkantsági foktól függ. Az erre vonatkozó döntés a nemzeti jogszabályok alkalmazásával azon állam illetékes intézményeinek hatáskörébe tartozik, ahol Ön biztosítással rendelkezett. Az egyes intézmények döntése csak néhány egyedi esetben köti a többi érintett állam intézményeit.

PÉLDA

Ön A államban húsz, majd B államban öt, C államban pedig két éven keresztül rendelkezett biztosítással. A rokkantsági nyugdíj összege mindhárom államban a betöltött biztosítási időszakok hosszától függ.

Ön befejezi a munkaviszonyát C államban, ahol 100%-os rokkantságot állapítottak meg Önnél. Ez az ottani két év biztosítási időszak alapján a C állam által folyósított rokkantsági nyugdíjra jogosítja Önt. B állam, ahol öt év biztosítási időszakot töltött be, szintén folyósít Önnek rokkantsági nyugdíjat. Abban a tagállamban azonban csak 70%-os rokkantnak tekintik Önt. Ugyanakkor A államban, ahol szakmai pályafutásának legjelentősebb része és hosszú biztosítási időszak (húsz év) áll Ön mögött, csak 30%-os rokkantsági fok alapján jár Önnek rokkantsági nyugdíj.

Ebben az esetben Ön akkor járna a legjobban, ha C államban a rokkantsági nyugdíj összege nem függne a biztosítási időszakok hosszától. Ebben az esetben C államtól teljes összegű nyugdíjat kapna, és nem lenne jelentősége annak, hogy Ön más államok jogszabályai szerint milyen mértékben minősül rokkantnak.

Ez azzal függ össze, hogy a szociális biztonságra vonatkozó uniós rendelkezések nem harmonizálják a tagállamok szociális biztonsági rendszereit, hanem megelégednek azok koordinálásával, így minden állam saját maga határozhatja meg a rokkantsági nyugdíjakra vonatkozó szabályait.

5.6. Ki folyósítja az öregségi nyugdíjamat?

Az öregségi nyugdíj egyike a legalapvetőbb szociális biztonsági ellátásoknak. Így ha Ön külföldi szakmai tevékenységbe kezd, fontos tudnia, hogy milyen következményekkel járhat ez a lépés a jövőbeli nyugdíjjogosultságára nézve.

Az öregségi nyugdíjakra vonatkozó uniós rendelkezések a következő jogokat garantálják.

- ➔ Minden tagállamban, ahol Ön biztosítással rendelkezett, meg kell őrizni a nyugdíj-biztosítási nyilvántartó lapját a nyugdíjkorhatár eléréséig. Másként fogalmazva: a biztosítás megszűnte után a ténylegesen befizetett járulékokat nem lehet átutalni a másik tagállamba, sem kifizetni az Ön részére.
- ➔ Amikor Ön eléri a nyugdíjaskort, minden olyan tagállam, ahol biztosítási időszakkal rendelkezett, köteles nyugdíjat folyósítani Önnek. Például ha Ön három országban dolgozott, a nyugdíjkorhatár elérésétől kezdve három különálló öregségi nyugdíjra jogosult.
- ➔ A nyugdíj kiszámítása az egyes tagállamokban vezetett nyilvántartó lap alapján történik. Az egyes tagállamok által Önnek folyósított összeg az adott államban betöltött biztosítási idő hosszának függvénye.

Ezek az elvek biztosítják, hogy azok a személyek, akik több tagállamban dolgoztak, nem kerülnek hátrányba: a befizetett járulékok soha nem veszhetnek kárba, a megszerzett jogosultság nem veszt el, és minden tagállamnak nyújtania kell az ott betöltött biztosítási időszaknak megfelelő nyugdíjat. Az egyes államok nem fizetnek sem több, sem kevesebb nyugdíjat, mint amire a munkavállaló – különösen a befizetett járulékok alapján – jogosult. Az alábbi bekezdések kifejtik, hogyan történik az öregségi nyugdíjak kiszámítása, illetve kifizetése a koordinációs szabályok szerint.

A. Általános szabályok

Az időszakok összesítése: Ha az egyik tagállamban betöltött biztosítási időszak nem elég hosszú a nyugdíjra való jogosultsághoz, összesíteni kell a más országokban betöltött biztosítási időszakokkal.

PÉLDA

Ha egy tagállamban Ön kevesebb mint egy évig volt biztosított, egyedi szabály vonatkozhat Önre, mivel egyes tagállamok a rövid időszakok után nem folyósítanak nyugdíjat. Mi történik az ebben a tagállamban befizetett járulékaival?

Ön A államban 10 hónapig, B államban pedig 35 évig rendelkezett biztosítással. Ne aggódjon! Nem vesznek el azok a biztosítási hónapok, melyeket A államban szerzett, ahol egy évnél kevesebb ideig dolgozott. B állam átveszi az A államban fizetett 10 hónapot.

Külföldi lakóhely vagy tartózkodási hely: Bárhol rendelkezik lakóhellyel az EU, Izland, Liechtenstein, Norvégia vagy Svájc területén belül, levonások, módosítások, illetve halasztás nélkül megkapja nyugdíját.

B. Ön egyetlen tagállamban rendelkezett biztosítással

Ebben az esetben a nyugdíj összegének kiszámítása az érintett tagállam jogszabályainak alkalmazása alapján történik, ugyanúgy, mint a tagállam állampolgárainak esetében. Annak nincs jelentősége, hogy a nyugdíjkorhatár elérésekor Önnek az érintett államban található-e a lakóhelye vagy sem.

C. Ön több tagállamban rendelkezett biztosítással

Ebben az esetben Ön minden tagállamtól kap nyugdíjat, ahol rendelkezett biztosítással. Ezeket a nyugdíjakat az egyes érintett államokban betöltött biztosítási időszakoknak megfelelően állapítják meg.

PÉLDA

Ön az alábbi biztosítási időszakokkal rendelkezik:

- ➔ A tagállamban tíz év biztosítás,
- ➔ B tagállamban húsz év biztosítás,
- ➔ C tagállamban öt év biztosítás.

Ez azt jelenti, hogy Ön összességében harmincöt év biztosítási időszakit töltött be, mielőtt elérte a nyugdíjkorhatárt.

Az első tagállam ki fogja számítani, milyen összegű nyugdíjra volna Ön jogosult harmincöt év biztosítási időszak után az érintett államban. Mindezek alapján Ön a tényleges biztosítási időszaknak megfelelő összeget fogja megkapni, vagyis a teljes összeg 10/35-öd részét.

B tagállam hasonló módon kiszámítja a 25/35-öd részét annak az összegnek, melyre Ön harmincöt év biztosítás után jogosult lenne.

Végezetül C tagállam az 5/35-öd részét folyósítja annak az összegnek, melyre Ön harmincöt év biztosítás után jogosult lenne.

D. A nyugdíj igénylése

Ha Ön több tagállamban vállalt munkát, nyugdíját a lakóhelye szerinti államban kell igényelnie, kivéve, ha soha nem dolgozott abban az államban. Utóbbi esetben annál az államnál kell benyújtania az igénylést, ahol legutóbb dolgozott.

E. Nyugdíjkorhatár

Mint a fentiekben említettük, a tagállamok szociális biztonsági rendszerei nincsenek összehangolva, következésképpen a nyugdíjkorhatár tagállamonként eltér. Ha Ön több tagállamban jogosult nyugdíjra, ez azt jelenti, hogy az egyik országban 65 évesen már jogosult lehet öregségi nyugdíjra, míg a másik országban 67 éves koráig kell várnia. Ilyen körülmények között fontos, hogy előre tájékozódjon

a nyugdíját folyósító államoknál a nyugdíjfolyósítás késleltetésének következményeiről. Ha az egyik nyugdíjat korábban kapja meg, mint a másikat, ez egyes esetekben befolyásolhatja az Önnek folyósítandó összegeket. Kérésére a nyugdíjat folyósító intézmények erről kötelesek Önt tájékoztatni.

F. Az összefoglaló feljegyzés

A nyugdíjigénylés intézését egy (rendszerint a lakóhelye szerinti államban lévő) „kapcsolattartó intézmény” fogja irányítani. A kapcsolattartó intézmény megkönynyíti az Ön biztosítási adataira vonatkozó információcserét a nyugdíjigénylése által érintett országok között.

A kapcsolattartó intézmény, amint a különböző országokban született összes döntésről értesítették, elküldi Önnek az ezekre a döntésekre vonatkozó összefoglaló feljegyzést. Ez egy P1 jelű, hordozható dokumentum (lásd a 7. pontban szereplő felsorolást), amely áttekintést nyújt Önnek az egyes tagállamok által hozott döntésekről. Tájékoztatja Önt arról, hogy az intézmények hogyan kezelték a különböző biztosítási időszakokat, és lehetővé teszi például, hogy Ön megállapíthassa, vannak-e rések vagy átfedések az egyes biztosítási időszakok között.

Az új koordinációs szabályok feljogosítják Önt arra, hogy a nyugdíjjogosultságára vonatkozó nemzeti döntések felülvizsgálatát kérje, ha úgy tűnik, hogy a két vagy több intézmény által meghozott döntések kölcsönhatása hátrányosan érintheti az Ön jogait. Az ilyen felülvizsgálat kérésének határideje a nemzeti jog szerint alkalmazandó határidő, amely akkor kezdődik, amikor Ön megkapja az összefoglaló feljegyzést.

G. Tranzakciós költségek

A nyugdíjakat a nemzeti intézmények közvetlenül Önnek vagy az Ön bankjának folyósítják. Alapelv, hogy az euróövezethez tartozó tagállamok között teljesített kifizetésért nem számítanak fel tranzakciós vagy kezelési költségeket. Az olyan, határon átnyúló kifizetések esetén azonban, amelyek nem az euróövezethez tartozó országba irányulnak, az átváltás miatt felmerülhetnek tranzakciós költségek. Az ilyen költségeknek objektíven indokoltnak és a nyújtott szolgáltatással arányosnak kell lenniük.

5.7. Túlélő hozzátartozói nyugdíjak és haláleseti juttatások

A. Túlélő hozzátartozói nyugdíjak

Az általános szabály az, hogy a túlélő házastársaknak vagy árváknak folyósított nyugdíjakra ugyanazok a szabályok alkalmazandók, mint a rokkantsági és öregségi nyugdíjakra (lásd az 5.6. pontot). Vagyis a túlélő hozzátartozói nyugdíjakat levonások, módosítások és halasztás nélkül folyósítani kell, függetlenül attól, hogy az EU, Izland, Liechtenstein, Norvégia vagy Svájc területén található a túlélő házastárs lakóhelye.

B. Haláleseti juttatások

Ákárcsak az ellátások összes többi kategóriája esetében, a tagállamok nemzeti intézményeinek ezeknek a juttatásoknak az esetében is figyelembe kell venniük a más országokban betöltött biztosítási vagy tartózkodási időszakokat, ha azok az ellátásra való jogosultság feltételét jelentik.

A haláleseti juttatást azon állam intézményei nyújtják, ahol az elhunyt biztosítással rendelkezett, függetlenül attól, mely országban található a jogosultak lakóhelye. Egyedi szabályok vonatkoznak a nyugdíjasok vagy családtagjaik halálának az esetére.

5.8. Mi a teendő munkanélküliség esetén?

A magas munkanélküliségi mutatók mellett különösen megnőtt a munkanélküli-ellátásokra vonatkozó koordinációs rendelkezések jelentősége.

A. Általános szabályok

Az időszakok összesítése: Ha Ön elveszíti munkahelyét, az illetékes állam intézményének, amelyhez munkanélküli-ellátásokért folyamodik, figyelembe kell vennie az egyéb tagállamokban betöltött biztosítási vagy foglalkoztatási időszakot, ha azok alapján Ön vélhetőleg jogosulttá válik az érintett országban az ellátásokra.

Az új koordinációs szabályok szerint figyelembe veszik az önálló vállalkozók által betöltött időszakokat is. Annak az államnak az intézményétől, ahol dolgozott, igényelhet egy U1 jelű nyomtatványt (lásd a 7. pontban szereplő felsorolást), amely igazolja a biztosítási vagy foglalkoztatási időszakait.

FONTOS MEGJEGYZÉS

Más ellátásokkal ellentétben a munkanélküliségi szektorban az összesítés elvét csak akkor alkalmazzák, ha Ön a legutóbbi biztosítási időszakát abban a tagállamban töltötte be, ahol az ellátásokat igényli. Másként fogalmazva: abban az államban kell a munkanélküli-ellátásokat igényelnie, ahol a legutóbb foglalkoztatták (kivételt csak a határ menti ingázók jelentenek, akikre egyedi szabályok alkalmazandók; lásd a következő [5.8.B.] pontot).

Alkalmazandó jogszabályok: Annak az elvnek megfelelően, hogy mindenki a munkavállalás helye szerinti állam jogszabályainak hatálya alá tartozik, általában az a tagállam felelős a munkanélküli-ellátások megállapításáért, amelyben Önt foglalkoztatják. Ugyanolyan feltételekkel jogosult munkanélküli-ellátásokra, mint az ellátásokat folyósító állam saját állampolgárai.

Egyedi rendelkezések vonatkoznak a határ menti ingázókra és egyéb határ menti dolgozókra, akiknek a lakóhelye másik tagállamban van, mint ahol dolgoznak.

Az ellátások kiszámítása: Ha a munkanélküli-ellátás összege az Ön korábbi fizetésétől vagy szakmai jövedelmétől függ, kizárólag az abban az államban kapott fizetést és szakmai jövedelmet kell figyelembe venni, amelyben utoljára munkavállalóként dolgozott.

Ha az Ön egyes családtagjainak a lakóhelye egy másik tagállam területén található, és a munkanélküli-ellátás összege a családtagok számának arányában növekszik, az ellátás összegének megállapításakor az említett családtagokat is figyelembe kell venni, mintha lakóhelyük az ellátást nyújtó állam területén volna.

B. Teljesen munkanélküli határ menti dolgozók

Ha Ön nem a lakóhelye szerinti tagállamban dolgozik, akkor Önre egyedi rendelkezések vonatkoznak.

Határ menti ingázók: Mint teljesen munkanélküli határ menti ingázónak ⁽²⁾, Önnek a lakóhelye szerinti tagállamban kell munkanélküli-ellátásokat igényelnie. Jóllehet Ön nem fizetett be járulékokat a lakóhelye szerinti állam intézményének, mégis ugyanúgy részesül majd az ellátásokban, mintha ott rendelkezett volna biztosítással a legutóbbi munkaviszonya során. Ha a munkanélküli-ellátás összege az Ön korábbi fizetésétől vagy szakmai jövedelmétől függ, az ellátást megállapító intézménynek arra kell alapoznia a számítását, hogy Ön ténylegesen mennyi fizetést kapott vagy mennyi szakmai jövedelemre tett szert abban a tagállamban, ahol dolgozott.

Ha a lakóhelye szerinti állam mellett Ön a legutóbbi foglalkoztatása szerinti államban is szeretne állást keresni, kiegészítő lépésként az ottani foglalkoztatási szolgáltatónál is nyilvántartásba vetetheti magát. Ebben az esetben alá kell vetnie magát mindkét tagállam ellenőrzési eljárásainak, és teljesítenie kell a két tagállam által előírt kötelezettségeket. Azonban mivel az ellátásokat mindig a lakóhelye szerinti állam folyósítja, elsőbbséget élveznek az ottani kötelezettségek és álláskereső tevékenységek.

PÉLDA

Ha Ön határ menti ingázóként B államban dolgozott, és A államban volt a lakóhelye, akkor munkanélkülivé válása után az ellátásokat A államban kell igényelnie. Döntése szerint nyilvántartásba vetetheti magát B állam foglalkoztatási szolgáltatónál is, és kereshet munkát abban az államban is. Az ellátásokat azonban továbbra is A állam folyósítja, és elsőbbséget élveznek az A állam foglalkoztatási szolgálata irányában fennálló kötelezettségei.

Egyéb határ menti dolgozók: Ha Ön teljesen munkanélküli egyéb határ menti dolgozó ⁽³⁾, akkor két lehetősége van: nyilvántartásba vetetheti magát a legutóbbi foglalkoztatása szerinti állam foglalkoztatási szolgáltatónál, és igényelhet

⁽²⁾ A határ menti ingázók olyan személyek, akik az egyik tagállamban vállalnak munkát, vagy ott folytatnak önálló vállalkozói tevékenységet, de egy másik tagállamban van a lakóhelyük, és oda rendszerint naponta vagy legalább hetente egyszer visszatérnek.

⁽³⁾ Az egyéb határ menti dolgozók olyan személyek, akik az egyik tagállamban állnak munkaviszonyban, de egy másik tagállamban van a lakóhelyük, ahová ritkábban térnek vissza, mint egy határ menti ingázó (vagyis heti egy alkalomnál ritkábban). Azonban továbbra is úgy tekintik őket, hogy a lakóhelyük (vagyis a személyes érdekeltségeik központja, a családjuk stb.) más tagállamban van, mint ahol munkát vállalnak.

munkanélküli-ellátásokat ebben az államban, vagy visszatérhet a lakóhelye szerinti államba, hogy ott keressen állást, és ott részesüljön munkanélküli-ellátásokban.

PÉLDA

Ha Ön „egyéb határ menti dolgozóként” vállalna munkát B államban, miközben a lakóhelye A államban van, akkor munkanélkülivé válása után választhat, hogy A vagy B államban veteti magát nyilvántartásba és igényel ellátásokat (attól függően, hogy hol jobbak az elhelyezkedési kilátásai).

Ha úgy dönt, hogy visszatér a lakóhelye szerinti tagállamba, a munkanélküli-ellátásai kiszámításának alapja az a szakmai jövedelem lesz, amelyre a legutóbbi tevékenysége során tett szert abban a tagállamban, ahol dolgozott.

Lehetősége van arra is, hogy először álláskeresőként nyilvántartásba vetesse magát, és ellátásokat igényeljen a legutóbbi foglalkoztatása szerinti államban, majd a munkanélküli-ellátásai exportálásával visszatérjen a lakóhelye szerinti államba (lásd az 5.8.D. pontot).

FONTOS MEGJEGYZÉS

Melyik tagállam felelős a betegségi ellátások, nyugdíjak, családi ellátások stb. megállapításáért, ha munkanélküli-ellátásban a lakóhelyem szerinti államtól részesülök?

A munkanélküli-ellátásokhoz hasonlóan Ön az egyéb szociális biztonsági ügyeket illetően is a lakóhelye szerinti állam jogszabályainak hatálya alá fog tartozni.

C. Részlegesen munkanélküli személyek

Részleges vagy időszakos munkanélküliség esetén az az állam felelős a munkanélküli-ellátások megállapításáért, ahol Ön dolgozik, függetlenül attól, hogy Önnek melyik államban található a lakóhelye.

D. Más tagállamban állást kereső személyek

Ha más államban szeretne állást keresni, mint ahol a munkanélküli-ellátásokban részesül, Ön bizonyos feltételekkel, korlátozott időre exportálhatja az ellátásokat.

- ➔ Önnek a munkanélküliség beállta után legalább négy hétig rendelkezésére kell állnia az ellátásokat nyújtó állam foglalkoztatási szolgálatának. A foglalkoztatási szolgálat azonban engedélyezheti Önnek, hogy ezen időszak letelte előtt távozzon. Ennek a szabálynak az alapját az az elképzelés képezi, hogy előbb ki kellene merítenie az érintett államban a munkakeresés összes lehetőségét, mielőtt keresését külföldre is kiterjeszti.
- ➔ Az az intézmény, amely Önt álláskeresőként nyilvántartásba vette, ellátja Önt egy U2 jelű nyomtatvánnyal (lásd a 7. pontban szereplő felsorolást), amely lehetővé teszi, hogy exportálja a munkanélküli-ellátásokat.
- ➔ Az ország elhagyását követő hét napon belül nyilvántartásba kell vetetnie magát annak az államnak a foglalkoztatási szolgálatainál, amelyben munkát keres. Önnek alá kell vetnie magát a másik állam foglalkoztatási szolgálatai által előírt ellenőrzési eljárásoknak, és teljesítenie kell az általuk előírt kötelezettségeket.
- ➔ Ezeknek a feltételeknek a teljesülése esetén Ön három hónapig lesz jogosult munkanélküli-ellátásokra, attól a naptól számítva, amikor már nem állt az Ön által elhagyott állam foglalkoztatási szolgálatának rendelkezésére. Ennek az államnak az illetékes szolgálata vagy intézménye ezt az időszakot legfeljebb hat hónapra meghosszabbíthatja.
- ➔ Ha nem tud új munkát találni, az időszak letelte előtt vissza kell térnie. Ha az Önnek ellátásokat folyósító állam foglalkoztatási szolgálatának kifejezett engedélye nélkül később tér vissza az államba, mindenfajta fennmaradó jogosultságát elveszti az ellátásokra.

FONTOS MEGJEGYZÉS

Számos munkanélküli azért veszíti el jogosultságát az ellátásokra, mert nincs tudomása ezekről a feltételekről: anélkül hagyja el az utolsó foglalkoztatás helye szerinti államot, hogy nyilvántartásba vetetné magát a foglalkoztatási szolgálatoknál; későn veteti nyilvántartásba magát a másik ország szolgálatainál, ahol munkát keres; vagy éppen az exportálási időszak lejártá után tér vissza.

Éppen ezért az ország elhagyása előtt feltétlenül ajánlatos kapcsolatba lépni az Ön munkanélküli-ellátásának folyósításáért felelős foglalkoztatási intézménnyel, hogy többet tudjon meg a jogairól és kötelezettségeiről.

5.9. Mi a helyzet a családi ellátásokkal?

A családi ellátások nyújtását valamennyi tagállam jogszabályai előírják, de jellegük és összegük államról államra jelentős eltéréseket mutat. Éppen ezért különösen fontos, hogy tudja, melyik állam és milyen feltételek teljesülése mellett köteles Önnek ilyen ellátásokat nyújtani.

Akárcsak a többi ellátás esetében, az illetékes államnak itt is figyelembe kell vennie a többi államban betöltött biztosítási időszakokat, amennyiben arra szükség van az ellátásokra jogosultsághoz szükséges feltételek teljesítéséhez.

A. A családtagjainak lakóhelye abban az államban van, ahol Ön biztosítással rendelkezik

Ha a családtagok lakóhelye abban az államban található, amelynek jogszabályai alapján Ön munkavállalóként vagy önálló vállalkozóként biztosított, minden esetben ez az állam illetékes a családi ellátások nyújtásában. Ön pontosan ugyanakkora összegű ellátásokra jogosult, mint az érintett állam állampolgárai.

B. A családtagjainak lakóhelye nem abban az államban van, ahol Ön biztosítással rendelkezik

Ha családtagjainak lakóhelye nem abban az államban található, ahol biztosítással rendelkezik, a következő szabályokat kell alkalmazni.

- ➔ Ha Ön több állam jogszabályai alapján is jogosult családi ellátásokra, családjának elvileg az érintett államok jogszabályai által előírt ellátási összegek közül a legmagasabbat kell megkapnia. Másként fogalmazva: családját úgy kell tekinteni, mintha minden érintett személy a legelőnyösebb jogszabályokkal rendelkező állam területén rendelkezne lakóhellyel és biztosítással.
- ➔ Ugyanarra az időszakra vonatkozóan és ugyanazon családtag után Ön nem részesülhet kétszeresen családi ellátásokban. Vannak elsőbbségi szabályok, amelyek az egyik állam által nyújtott ellátások felfüggesztéséről rendelkeznek, a családi ellátások folyósításában elsősorban illetékes másik állam által nyújtott ellátások összegének erejéig.

PÉLDA

Ha az A államban nyújtott családi ellátások összege meghaladja az ellátások folyósításáért elsősorban felelős B államban nyújtottakét, akkor A állam a két ellátás közti különbségnek megfelelő kiegészítést fizet.

Az elsőbbségi szabályok a következők: a foglalkoztatás vagy önálló vállalkozás alapján ellátásokat nyújtó állam megelőzi a nyugdíj vagy lakóhely alapján ellátásokat nyújtó államot.

PÉLDÁK

Ha A államban a családi ellátás alapja a munkavállalóként végzett tevékenység, B államban pedig a nyugdíjjogosultság vagy a lakóhely, akkor elsősorban A állam felelős a családi ellátás folyósításáért, és B államnak csak akkor kell kiegészítést fizetnie, ha B államban a családi ellátás összege magasabb, mint A államban.

Ha A államban nyugdíj, B államban pedig a lakóhely alapján áll fenn jogosultság, akkor elsősorban A állam felelős a családi ellátás folyósításáért, és B államnak csak akkor kell kiegészítést fizetnie, ha B államban a családi ellátás összege magasabb, mint A államban.

Mi történik, ha a családi ellátások összege A és B államban is a foglalkoztatáson, az önálló vállalkozáson, a nyugdíjon vagy a lakóhelyen alapul?

- ➔ Olyan esetekben, amikor a családi ellátások alapja mindkét államban a foglalkoztatás vagy az önálló vállalkozás, az az állam élvez elsőbbséget, ahol a gyermekek lakóhelye található, feltéve hogy az egyik szülő ott dolgozik, egyébként pedig az az állam felelős, ahol a legmagasabb összeget folyósítják.
- ➔ Abban az esetben, ha a családi ellátások mindkét államban azon alapulnak, hogy az érintett nyugdíjat kap, az az állam élvez elsőbbséget, ahol a gyermekek lakóhelye található, feltéve hogy ez az állam is folyósít nyugdíjat. Egyébként az az állam felelős, ahol az érintett személy a leghosszabb ideig rendelkezett biztosítással vagy lakóhellyel.
- ➔ Olyan esetekben, amikor a családi ellátások alapja a lakóhely, az az állam élvez elsőbbséget, ahol a gyermekek lakóhelye található.

A szabályok gyakorlati alkalmazása gyakran az egyedi eset körülményeitől függ: bővebb tájékoztatásért feltétlenül forduljon az illetékes intézményhez.

C. Munkanélküliek családi ellátásai

Azok a munkanélküliek, akik valamely tagállam jogszabályai alapján munkanélküli-ellátásra jogosultak, az érintett tagállam jogszabályainak alkalmazása alapján jogosultak családi ellátásokra is, önmaguk, valamint azon családtagjaik után is, akiknek lakóhelye más tagállam területén található.

D. Nyugdíjasok családi ellátásai

A nyugdíjasok általában attól az államtól részesülnek a családi ellátásokban, amelyik nyugdíjukat folyósítja. Abban az esetben, ha több nyugdíjjal rendelkeznek, egyedi szabályok alkalmazandók.

5.10. Előnyugdíj-ellátások

A koordinációs rendelkezések a törvényben szabályozott előnyugdíj-rendszerekre is vonatkoznak. Ez garantálja egyrészt az egyenlő bánásmódot az ellátások

migránsoknak való nyújtásával kapcsolatban, másrészt az előnyügdíjak exportálásának a lehetőségét. Az ilyen ellátásokban részesülők számára a fentebb kifejtett szabályoknak megfelelően családi és egészségügyi ellátásokat is nyújtani kell.

A biztosítási időszakok összesítésének elve azonban nem vonatkozik az előnyügdíj-ellátások esetére. Ez azt jelenti, hogy a más államokban betöltött biztosítási és foglalkoztatási időszakokat vagy a lakóhely meglétének az időszakát nem kell figyelembe venni az ellátások nyújtásakor.

5.11. Egyedi, nem járulékalapú pénzbeli ellátások

Bizonyos egyedi ⁽⁴⁾, nem járulékokon alapuló ellátásokat (úgynevezett nem járulékalapú ellátásokat) kizárólag az Ön lakóhelye szerinti állam intézménye nyújt, az intézmény költségére. Ezek az ellátások a legtöbb esetben rászorultságon alapulnak, vagyis azoknak járnak, akiknek a nyugdíja vagy jövedelme nem ér el egy bizonyos szintet.

Másként fogalmazva: ezeknek az ellátásoknak a folyósítását nem exportálják, ha Ön egy másik államba helyezi át a lakóhelyét. Azonban ha az új lakóhelye szerinti államban nyújtanak ilyen ellátást, akkor az említett állam a saját nemzeti jogszabályai szerint nyújthat Önnek ilyen egyedi ellátást, még ha Ön ebben az államban soha nem is dolgozott.

⁽⁴⁾ Ezeket az egyedi, nem járulékalapú pénzbeli ellátásokat a 987/2009/EK rendelettel módosított 883/2004/EK rendelet X. melléklete sorolja fel tagállamonként.

6. Az Ön jogai néhány szóban

6.1. Határ menti ingázó

A határ menti ingázó olyan munkavállaló vagy önálló vállalkozó, aki szakmai tevékenységét másik tagállamban végzi, mint ahol a lakóhelye található, és ahova rendszerint legalább hetente egyszer visszatér.

Mint határ menti ingázó, Ön a szociális biztonságra vonatkozó uniós rendelkezések védelme alá tartozik, éppúgy, mint a rendelkezések hatálya alá tartozó személyek bármely más kategóriája.

- ➔ Ön abban az államban rendelkezik biztosítással, ahol dolgozik.
- ➔ Jogosult a családi ellátásokra, beleértve azokat a családtagjait is, akiknek lakóhelye egy másik államban található.
- ➔ Minden olyan állam, ahol legalább egyéves biztosítási időszakot betöltött, külön nyugdíjat fog folyósítani Önnek.

A betegségi ellátások és a munkanélküli-ellátások tekintetében ugyanakkor bizonyos egyedi szabályok érvényesek Önre.

- ➔ Ami a természetbeni ellátásokat illeti, betegség vagy munkahelyi baleset esetén Ön opciós joggal rendelkezik: az ellátásokat mindkét államban – ott, ahol a lakóhelye vagy ott, ahol a munkahelye van – igénybe veheti. Az esetek többségében célszerűbb a természetbeni betegségi ellátásokat abban az államban venni igénybe, ahol dolgozik, és ahol ideje nagyobb részét tölti. Nyugdíjas korában Ön el fogja veszíteni „határ menti ingázó” státuszát, s ezzel együtt a természetbeni betegségi ellátásokra való jogosultsága abban az államban, ahol munkavállaló volt, korlátozott lesz. Azonban jogosult lesz a még határ menti ingázóként megkezdett kezelés folytatására.

FONTOS MEGJEGYZÉS

A határ menti ingázók családtagjai csak néhány államban élveznek ugyanolyan jogosultságokat, mint maga a határ menti ingázó ⁽⁵⁾.

Egyes államokban a nyugdíjas határ menti ingázók továbbra is jogosultak egészségügyi ellátásra.

Erről a kérdésről bővebb tájékoztatásért, kérjük, forduljon betegbiztosító intézetéhez.

- Ami a munkanélküli-ellátásokat illeti, Ön – teljes munkanélküliség esetén – kizárólag a lakóhely szerinti államban jogosult ezekre az ellátásokra. Azonban – kiegészítő lépésként – nyilvántartásba vetetheti magát, és kereshet állást a legutolsó foglalkoztatása szerinti államban is (a további részleteket lásd az 5.8.B. pontban).

6.2. Külföldi kiküldetésben lévő munkavállaló

A külföldi kiküldetésben lévő munkavállaló olyan személy, aki rendszerint az egyik államban áll alkalmazásban, de akit az őt alkalmazó vállalkozás ideiglenesen egy másik államba küld dolgozni. A kiküldetés maximális időtartama huszonnégy hónap.

Külföldi kiküldetésben lévő munkavállalóként Önre az alábbi feltételek vonatkoznak.

- Ön továbbra is abban az államban rendelkezik biztosítással, ahol rendes esetben alkalmazásban áll, ami azt jelenti, hogy járulékait továbbra is ezen állam szociális biztonsági rendszerének fizeti be. Ezt egy A1 jelű nyomtatvány (lásd a 7. pontban szereplő felsorolást) igazolja, amelyet a kiküldő állam (az az állam, ahol rendes esetben alkalmazásban áll) intézményétől kell beszereznie.
- Ön jogosult a természetbeni betegségi ellátásokra abban az államban, ahova kiküldetése szól, függetlenül attól, hogy lakóhelyét áthelyezte-e oda vagy sem.

⁽⁵⁾ Azokat a tagállamokat, amelyek korlátozzák a határ menti ingázók családtagjainak természetbeni ellátásokra való jogosultságát, a 987/2009/EK rendelettel módosított 883/2004/EK rendelet III. melléklete sorolja fel.

- ➔ Családi ellátásokra viszont abban az államban jogosult, ahol eredetileg is biztosítással rendelkezett, függetlenül attól, melyik államban található családtagjainak lakóhelye.
- ➔ Munkanélküliség esetén Ön abban az államban jogosult munkanélküli-ellátásokra, ahol rendes esetben alkalmazásban áll, ugyanakkor ha lakóhelyét áthelyezte a kiküldetés helye szerinti államba, ez utóbbi országtól is igényelhet munkanélküli-ellátásokat.

6.3. Nyugdíjas

A koordinációs rendelkezések jelentős védelmet nyújtanak a (törvényes öregségi, rokkantsági vagy túlélő hozzátartozói) nyugdíjra jogosult személyeknek.

FONTOS MEGJEGYZÉS

Ez a széles körű védelem nemcsak az egykori migráns munkavállalókra vonatkozik, hanem a tagállamok minden olyan állampolgárára, aki valamely nyugdíjrendszerben nyugdíjra jogosult. Ön akkor is hivatkozhat a koordinációs rendelkezésekre, ha szakmai pályafutása során soha nem hagyta el az államát, és nyugdíjasként egy másik államban rendelkezik lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel.

Az alábbiakban röviden összefoglaljuk az Ön jogait.

- ➔ Minden olyan államnak, ahol legalább egy éven keresztül biztosítással rendelkezett, külön nyugdíjat kell folyósítania Önnek, feltéve hogy Ön megfelel a nemzeti jogszabályok által előírt feltételeknek (például: nyugdíjkorhatár, a jogosultság feltételei). Ha a feltételeknek része az is, hogy egy bizonyos minimális ideig kellett dolgoznia/járulékot fizetnie, akkor a más tagállamokban ledolgozott időt és az ott betöltött biztosítási időszakokat is beszámítják.
- ➔ Ön a nyugdíját megszorítások, változtatások és halasztás nélkül megkapja, bárhol is rendelkezék lakóhellyel az EU vagy az EGT területén. Ez a szabály ugyanakkor nem érint bizonyos nyugdíj-kiegészítéseket, illetve a jövedelemtől függően nyújtott szociális nyugdíjakat (lásd az 5.11. pontot).

- ➔ Ön a lakóhely szerinti tagállamban jogosult minden természetbeni betegsé-
gi ellátásra, akkor is, ha amíg dolgozott, soha nem rendelkezett biztosítással
ebben az államban, feltéve hogy az Önnek nyugdíjat folyósító tagállamok
közül legalább egyben jogot szerzett arra, hogy betegsé-
gi ellátásokban részesüljön. Egy másik tagállamban való ideiglenes tartózkodás alatt Ön
jogosult minden, a tartózkodás során szükségesnek bizonyuló természetbeni
ellátás igénybevételére.
- ➔ Ön jogosult családi ellátásokat igénybe venni, bárhol is legyen az Ön és csa-
ládtagjai lakóhelye az EU vagy az EGT területén belül. Ezeket az ellátásokat
annak a tagállamnak az intézménye folyósítja, amely a nyugdíját biztosítja.
Ha több különböző tagállamtól kapja nyugdíját, elvileg az érintett államok
jogszabályai által előírt ellátások közül a legmagasabb összeget kell megkap-
nia (lásd az 5.9.B. pontot).

6.4. Turista

Évről évre turisták milliói kelnek útra Európán belül, hogy vakációjukat külföldön töltsék el. Betegség vagy baleset esetén nekik is hozzá kell jutniuk a szükségessé vált egészségügyi vagy betegsé-
gi ellátásokhoz abban az államban, ahol ideiglenesen tartózkodnak.

Amennyiben Ön egy kötelező egészségbiztosítási rendszer keretében a saját álla-
mában biztosítással rendelkezik, Önre a következők vonatkoznak.

- ➔ Az érintett állam állampolgáraival azonos feltételek mellett jogosult igénybe
venni minden orvosi szempontból szükségesnek mutató természetbeni
betegsé-
gi ellátást abban az államban, ahol tartózkodik.
- ➔ Ahhoz, hogy ezekben az ellátásokban részesülhessen, be kell mutatnia európai
egészségbiztosítási kártyáját.

Ha otthon felejtette vagy elveszítette európai egészségbiztosítási kártyáját,
betegbiztosító intézetétől kérheti, hogy faxon vagy elektronikus úton sür-
gősen küldjön Önnek ideiglenes helyettesítő igazolást. Ez a dokumentum az
európai kártyával egyenrangú, és ahhoz hasonlóan lehetővé teszi Önnek, hogy

egy másik tagállamban ideiglenes tartózkodás során térítésmentesen hozzájusson az egészségügyi ellátásokhoz. Ezt a lépést feltétlenül ajánlatos megtenni abban az esetben, ha Ön külföldön kórházi kezelésre szorul.

- ➔ Az a tény, hogy Ön nem tudja felmutatni kártyáját, nem befolyásolhatja az orvosi ellátás nyújtását. Az orvos vagy az egészségügyi intézmény azonban – a tagállamban biztosítással rendelkező személyektől eltérően – az ellátások teljes összegének megtérítését vagy a költségek egy részének megelőlegezését kérheti Öntől. Ezt követően Ön a biztosítása szerinti tagállamban kérheti költségeinek megtérítését.

6.5. Diák

Egyre több fiatal dönt úgy, hogy tanulmányai egy részét vagy egészét egy másik államban végzi. A felmerülő problémák között (a nyelvi nehézségek, a képesítések elismerése, a lakásprobléma stb. mellett) az egészségügyi és betegségi ellátásokhoz való hozzájutás is fontos helyen szerepel.

Főszabály szerint az olyan diákokat, akik a tanulmányaik idejére átmenetileg tartózkodnak egy államban, úgy tekintik, mint akik továbbra is a saját államukban rendelkeznek lakóhellyel. Ez azt jelenti, hogy Ön a saját állama által az elutazása előtt kiállított európai egészségbiztosítási kártya (lásd az 5.3.F. és 6.4. pontot) bemutatásával jogosult minden szükségessé váló természetbeni betegségi ellátásra.

6.6. Nem aktív személy

Ha Ön nem tartozik sem a munkavállalók, sem az önálló vállalkozók kategóriájába, de egy tagállam jogszabályai szerint rendelkezik vagy rendelkezett biztosítással – vagyis Ön úgynevezett „nem aktív személy” –, akkor Ön is a szociális biztonságra vonatkozó uniós rendelkezések hatálya alá tartozik (lásd az 5.1.D. pontot).

Ezenkívül egyes esetekben munkavállaló, önálló vállalkozó vagy nyugdíjas személy családtagjaként bizonyos fokú védelemben részesülhet.

6.7. Nem uniós állam állampolgára

Mint harmadik országbeli állampolgár (vagyis egy olyan ország állampolgára, amely nem szerepel a 4. pontban szereplő felsorolásban), Ön hivatkozhat a koordinációs rendelkezésekre olyan esetekben, amelyek több tagállamot érintenek. Ezek a rendelkezések vonatkoznak az Ön családtagjaira és túlélő hozzátartozóira is. A családi ellátások terén különleges rendelkezések alkalmazandók Ausztria és Németország tekintetében.

A harmadik országbeli állampolgárok azonban még nem tartoznak a „korszerűsített koordinációs” rendelkezések hatálya alá. Tehát ezekre a személyekre továbbra is a korábbi koordinációs szabályok (az 1408/71/EK és az 574/72/EK rendelet) vonatkoznak az új szabályok hatálybalépése (2010. május 1.) után is, mindaddig, amíg az Európai Tanács megállapodásra nem jut az új rendeletek hatályának a nem uniós államok állampolgáira való kiterjesztéséről.

7. A koordinációs rendelkezések működése a gyakorlatban

Az útmutató 1–6. pontjaiban a szociális biztonságra vonatkozó uniós rendelkezések célkitűzéseit, alapelveit és tartalmát ismertettük. Az alábbi részben Ön általános információkat találhat a rendelkezések gyakorlati működéséről, melyek segíthetik Önt a rendelkezések alkalmazása értelmében Önt megillető jogok megfelelő érvényesítésében.

7.1. Hordozható dokumentumok

Határon átnyúló elemeket tartalmazó adminisztratív ügyek intézése során a szociális biztonsági intézményeknek gyakran kell információkat cserélniük más tagállambeli intézményekkel. A legtöbb adatot közvetlenül cserélik ki egymás között. Bizonyos esetekben azonban az Ön által igényelt információ kibocsátható egy olyan dokumentum formájában, amelyet azután bemutathat más tagállamok intézményeinek. Ezek a hordozható dokumentumok, amelyek jelenleg papíralapú nyomtatványok formáját öltik (bár a jövőben más formában is kibocsáthatóak lehetnek), lehetővé teszik az Ön számára, hogy igazolja bizonyos jogokra való jogosultságát, ha Európán belül mozog. Ezeket a jogosultságokat a következő táblázatban soroljuk fel.

A hordozható dokumentumokat rendszerint az Ön kérelmére bocsátják ki. Azonban ha Ön indulása előtt elfelejti beszerezni a megfelelő dokumentumokat, ennek ellenére igényelhet ellátásokat: a másik tagállam intézménye hasonló esetekben ön maga szerzi be a szükséges nyomtatványokat, közvetlenül az Ön saját államának illetékes intézményétől. Ez azonban némileg késleltetheti az Ön ügyében hozott döntést.

7.2. Ügyintézés több tagállamban

Amikor Ön több tagállam szociális biztonsági rendszerével kerül kapcsolatba (például kiküldetésben lévő munkavállalóként, határ menti ingázóként), nehézséget okozhat, hogy az előírt határidőn belül benyújtsa a kérelmét valamely tagállam hatóságának, intézményének vagy bíróságának. Ez a kérelem az adott tagállam törvényei értelmében az ellátásra való jogosultságának részleges vagy teljes elvesztését vonhatja maga után. A hasonló kellemetlen következmények elkerülése végett a koordinációs rendelkezések úgy rendelkeznek, hogy az Ön kérelme befogadható, ha ugyanazon a határidőn belül benyújtásra kerül egy másik tagállam (például a lakóhely vagy tartózkodási hely szerinti ország) megfelelő hatóságának, intézményének vagy bíróságának. A kérelmet haladéktalanul továbbítják az illetékes államnak.

Hordozható dokumentumok

A SZOCIÁLIS BIZTONSÁG TERÜLETE	DOKUMENTUM	SZÁM	KORÁBBI E JELŰ NYOMTATVÁNY
ALKALMAZANDÓ JOGSZABÁLYOK	Igazolás a dokumentum birtokosára vonatkozó szociális biztonsággal kapcsolatos jogszabályokról	A1	E101 E103
BETEGSÉGI ELLÁTÁSOK	Egészségbiztosítási nyilvántartásba vétel	S1	E106 E109 E120 E121
	Tervezett gyógykezelésre való jogosultság	S2	E112
	Korábbi határ menti ingázók orvosi kezelése a korábbi munkavállalás szerinti országban	S3	–
	Egészségügyi ellátásra való jogosultság munkahelyi baleset és foglalkozási betegség elleni biztosítás alapján	DA1	E123
NYUGDÍJAK	Olyan, nyugdíjhoz kapcsolódó döntések összefoglalója, amelyeket azon tagállamok intézményei hoztak, ahol a személy nyugdíjjogosultságot szerzett	P1	E205 E207 E211
MUNKANÉLKÜLI-ELLÁTÁSOK	A munkanélküli-ellátások megállapításánál figyelembe veendő időszakok	U1	E301
	A munkanélküli-ellátásokra való jogosultság megtartása	U2	E303
	A munkanélküli-ellátásokra való jogosultságot valószínűsíthetően befolyásoló körülmények	U3	–

Ha Ön munkavállalóként vagy önálló vállalkozóként több tagállamban is dolgozott, elképzelhető, hogy nem tudja egyértelműen eldönteni, hogy melyik államnak nyújtssa be rokkantsági vagy öregségi nyugdíj igénylése iránti kérelmét. Elvileg fordulhat a lakóhelye szerinti tagállam intézményéhez, ha rendelkezett biztosítással ebben az államban. A lakóhely szerinti ország intézménye továbbítja a kérelmet az illetékes

intézményhez; a kérelem eredeti benyújtásának időpontját a hatóságoknak a megfelelő intézményhez történő benyújtás időpontjának kell tekinteniük. Ez a megoldás csak előnnyel járhat az Ön számára, hiszen a kérelem benyújtásának legkönnyebb és legegyszerűbb módja általában az, ha a kérelmet a lakóhelye szerinti államban nyújtja be.

A rokkantsági ellátások iránti kérelmeket a rokkantság beálltának országában is be lehet nyújtani, az öregségi nyugdíjak iránti igényléseket pedig abban az országban, ahol Ön utoljára biztosítással rendelkezett, amennyiben a lakóhelye szerinti országban nem rendelkezett biztosítással.

FONTOS MEGJEGYZÉS

A fent említett dokumentumok és eljárások célja, hogy megkönnyítsék a kapcsolattartást a különböző tagállamok szociális biztonsági intézményeivel, illetve ezen intézmények között. Mindez fontos segítséget jelenthet Önnek abban, hogy észszerű határidőn belül hozzájusson az ellátásokhoz, és betartsa a kérelmek benyújtására vonatkozó határidőket.

Ugyanakkor ne feledkezzen meg arról, hogy az ellátások igénylésének határidői és egyéb kötelező formalitásai a nemzeti jogszabályok rendelkezéseitől függenek, és éppen ezért államról államra változnak.

Az illetékes intézmény kérheti Öntől, hogy nyújtsa be a jogai és kötelezettségei megállapításához szükséges információkat, dokumentumokat vagy bizonyítékokat. Ezért feltétlenül forduljon kellő időben a megfelelő nemzeti intézményekhez, melyek bővebb információkkal szolgálnak az ellátások igénylésének eljárásairól.

7.3. Idegen országok, idegen nyelvek: nem szabad, hogy problémát jelentsenek!

Valahányszor Ön idegen országban vállal munkát, illetve választ lakóhelyet vagy tartózkodási helyet, az idegen nyelv problémát jelenthet, különösen a társadalombiztosítás bonyolult terminológiája esetében. Az idegen nyelvek elégtelen ismerete könnyen félreértésekhez vezethet, és akadályozhatja az ellátás kérelmezését, a határidők betartását, a beadványok benyújtását.

Az Ön által egy másik tagállam intézményeinek vagy bíróságainak benyújtott kérvényeket és dokumentumokat nem utasíthatják vissza pusztán azért, mert nem az érintett állam hivatalos nyelvén íródtak. Másként fogalmazva: Ön saját anyanyelvén is benyújthatja kérvényeit, leveleit és igazolásait (ha ez a nyelv az EU hivatalos nyelvei közé tartozik), amikor azt szükségesnek vagy hasznosnak ítéli. Természetesen ez némileg késleltetheti az Ön ügyében születő döntést, viszont az igénylő gyakran csak így tudja pontosan kifejezni magát és elkerülni a félreértéseket.

7.4. A tagállamok szociális biztonsági intézményei: probléma esetén hozzájuk mindig fordulhat

Ha a szociális biztonságra vonatkozó külföldi törvények és rendeletek, bonyolult dokumentumok és ismeretlen kifejezések problémájával találkozik, segítségért vagy kiegészítő információkért forduljon bátran a munkahely, a lakóhely vagy tartózkodási hely szerinti ország illetékes intézményéhez. Elvileg ezek az intézmények mindig készen állnak segíteni Önnek, beleértve a problematikus eseteket is.

Olykor hasznosnak bizonyulhat, ha kapcsolatba lép a határon átnyúló szociális biztonsági kérdésekre szakosodott összekötő szervezettel is.

Ha egy nemzeti intézmény által adott válasz vagy tájékoztatás megalapozottságával, illetve a szociális biztonságra vonatkozó koordinációs rendelkezéseknek való megfelelőségével kapcsolatban kétségei támadnak, először az érintett intézménnyel kell kapcsolatba lépnie, amely adott esetben felülvizsgálhatja álláspontját. Ez az elv alkalmazandó az ellátásokra jogosultsággal kapcsolatos hivatalos határozatokra is; ügyeljen a hivatalos fellebbezési határidők betartására!

FONTOS MEGJEGYZÉS

Az egyes tagállamokban a szociális biztonság koordinációjával foglalkozó intézmények címe megtalálható a http://ec.europa.eu/employment_social/social-security-directory/welcome.seam?langId=hu honlapon.

7.5. Az uniós szabályok elsőbbséget élveznek

A szociális biztonság koordinációjára vonatkozó uniós rendelkezések az Unión belül a leginkább elismert szabályok közé tartoznak. Mint rendeletek általános hatállyal bírnak, és közvetlenül alkalmazandók minden tagállamban. Másként fogalmazva: ezek a szabályok mindenkire nézve kötelezőek, és ezeket a nemzeti hatóságoknak, a közigazgatási szerveknek, a szociális biztonsági intézményeknek és a bíróságoknak is be kell tartaniuk.

Az uniós szabályok akkor is elsőbbséget élveznek, amikor a nemzeti jog rendelkezései ezekkel ellentétesek.

PÉLDA

Egyes tagállamok jogszabályainak megfogalmazása szerint bizonyos ellátásokra való jogosultság továbbra is attól függ, hogy a kérelmező az érintett állam állampolgára-e. Ezt a feltételt érvényteleníti az, hogy a szociális biztonságra vonatkozó uniós rendelkezések „közvetlenül hatályosak” minden olyan személyre nézve, akire alkalmazandók.

Ennek ellenére néha felmerülnek problémák amiatt, hogy a koordinációra vonatkozó rendeleteket korlátozó módon értelmezik, nem megfelelően alkalmazzák, vagy az adott ellátást nem tekintik a hatályuk alá tartozónak. Önnek ilyen esetekben sincs oka aggodalomra! Joga van ahhoz, hogy minden illetékes hatóság és bíróság előtt közvetlenül a vonatkozó uniós rendelkezésekre hivatkozzon, ha az ügye azok hatálya alá tartozik.

7.6. Az igazságszolgáltatáshoz fordulni: az Ön legalapvetőbb joga!

Számos ok készítheti Önt arra, hogy jogi úton keressen megoldást ügyére:

- ➔ a helyi intézmények elégtelen ismeretei a megfelelő nemzeti vagy uniós jogszabályokról, illetve a nemzeti bíróságok és az Európai Unió Bírósága által

követett ítélkezési gyakorlatról. Még egy szakértőtől is gyakorlatilag lehetetlen elvárni, hogy ezeknek a törvényeknek valamennyi részletét ismerje és pontosan alkalmazni tudja;

- ➔ a létező rendelkezéseknek az érintett intézmény által történő túlságosan szűk vagy tág értelmezése. Ezek a rendelkezések nem mindig elég világosak, és éppen ezért végrehajtásuk gyakran az illetékes intézmény értelmezésétől is függ;
- ➔ a meglévő joghézagok és az előre nem látható helyzetek, melyek bírósági döntést igényelnek.

A felsorolt vagy azokhoz hasonló helyzetekben, amikor egy döntés Ön szerint részben vagy egészében téves, Önnek joga van alkalmaznia a nemzeti jogszabályok által rendelkezésre bocsátott fellebbezési módszereket.

FONTOS MEGJEGYZÉS

Ha a nyugdíjának vagy egyéb ellátásának folyósítását látszólag indokolatlanul felfüggesztik, ne elégedjen meg a telefonon keresztül adott magyarázatokkal, még ha azok az illetékes intézménytől származnak is! Minden esetben követelje, hogy adjanak Önnek írásos határozatot, hogy ezzel indokolhasson egy esetleges fellebbezést.

A jogi eljárások tagállamonként eltérnek. Általában előbb ki kell méríteni a szociális biztonsági intézmények által biztosított fellebbezési eljárásokat, mielőtt bírósághoz fordulhat. Ha ezt a szabályt nem tartja tiszteletben, előfordulhat, hogy elveszíti a jogot a bírósági úton történő fellebbezéshez. Ugyanígy járhat akkor is, ha túl hosszú ideig vár, miután az illetékes intézmény meghozta végső döntését arról, hogy megvizsgálja fellebbezését.

Tekintettel a kérdés összetettségére, illetve figyelemmel arra, hogy a munkavállaló érdekének ügyvéd által történő képviselete – akár elfogadják, akár elutasítják fellebbezését – igen költségesnek bizonyulhat, azt javasoljuk, előbb lépjen kapcsolatba egy, a területre szakosodott jogi tanácsadóval, aki egyebek mellett pontosan tájékoztatja Önt arról, milyen lépéseket kell megtennie, illetve milyenek a siker kilátásai.

7.7. Az Európai Unió Bírósága

A szociális biztonság koordinációjára vonatkozó rendelkezések több mint 50 évvel ezelőtti elfogadása óta az Európai Unió Bírósága több mint 600 ítéletet hozott ezeknek a rendelkezéseknek az értelmezéséről, többségükben a migráns munkavállalók és családtagjaik javára.

Ez a szám pontosan mutatja a Bíróság szerepének fontosságát az európai polgárok védelme terén. A Bíróság szerepe létfontosságúvá lép elő, ha az uniós rendelkezések hatályával, bizonyos egyedi esetekre való alkalmazásával vagy a nemzeti jogszabályokkal szembeni értelmezésével kapcsolatosan bármilyen kételyek merülnek fel.

Következésképpen nem túlzás kijelenteni, hogy az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata nélkül a szociális biztonság koordinációjára vonatkozó uniós rendelkezések védelme a jelenleginél kevésbé hatékony, kevésbé teljes és kevésbé kielégítő lenne. A Bíróság jogi garanciát jelent mindazon európai polgárok számára, akik a Közösség területén gyakorolják a szabad mozgáshoz és letelepedéshez való jogukat.

Tekintettel erre a szerepre, Önnek ismernie kell a pontos követendő eljárást ahhoz, hogy a Bíróság részt vehessen az Ön esetével kapcsolatos döntésben.

- ➔ Az Európai Unió Bírósága a szociális biztonság területén egyéni esetekben közvetlenül nem ítélkezik. Ítéletei a megfelelő uniós rendelkezéseknek egy-egy egyedi eset fényében történő értelmezésére korlátozódnak. Ez az értelmezés ugyanakkor minden érdekelt fél (nemzeti bíróságok, szociális biztonsági intézmények, magánszemélyek) számára kötelező érvényű, éppen ezért döntő súlylyal esik latba az Ön ügyében hozott végső döntés szempontjából.
- ➔ Következésképpen Ön nem fordulhat közvetlenül az Európai Unió Bíróságához jogorvoslatért. Elsőként mindig a nemzeti bíróságokhoz kell fordulnia; ugyanakkor nem kell feltétlenül kimerítenie a nemzeti jogszabályok által megállapított valamennyi fellebbezési megoldást és lehetőséget.
- ➔ Az Ön ügyében illetékes nemzeti bíróság kétségek esetén, illetve ha az Ön esetében a döntés a jogszabályok értelmezésétől függ, kikérheti a Bíróság véleményét a szociális biztonságra vonatkozó uniós jogszabályok egy sajátos

rendelkezésének értelmezésével kapcsolatosan. Ezt az eljárást „előzetes döntés kérvényezésének” nevezik. Minden érintett nemzeti bíróság, beleértve az elsőfokú bíróságokat is, kérvényezhet ilyen típusú döntést. Ha a nemzeti bíróság ítélete ellen nincs más fellebbezési fórum, a nemzeti bíróság köteles előzetes döntést kérvényezni az Európai Bíróságtól. Ön bármikor javasolhatja, hogy a bíró az Ön esetében kérje ki az Európai Unió Bíróságának véleményét.

- ➔ Végezetül előfordulhat az is, hogy az Európai Bizottság az Európai Unió Bíróságához fordul, amennyiben úgy ítéli meg, hogy egyes jogszabályok rendelkezései, illetve nemzeti szabályozások összeegyeztethetetlenek bizonyos uniós szabályokkal („kötelezettség elmulasztása miatti eljárás”). A hasonló eljárás kezdeményezéséhez nem szükséges sem a nemzeti fellebbezési megoldások és lehetőségek kimerítése, sem valamely konkrét egyedi eset megléte. Ez az eljárás ugyanakkor igen nehézkes és hosszadalmas: a Bíróság 600 ítélete közül igen ritkák azok, amelyek kötelezettség elmulasztása miatti eljárás nyomán születtek. Az ítéletek több mint 90%-a nemzeti bíróságok által kérvényezett előzetes döntés címén született meg.

Az esetek többségében nincs szükség arra, hogy közvetlenül a Bírósághoz forduljon, mert a létező ítélkezési gyakorlat elég világos útmutatást ad az Ön ügyében hozandó döntéshez. Ebben az esetben a legfontosabb az, hogy az ügyvédek, a jogi testületek és a nemzeti bíróságok tökéletes alaposággal ismerjék ezt az ítélkezési gyakorlatot.

8. Ha egyéb kérdései vannak...

A fenti útmutató általános képet kívánt nyújtani Önnek arról, milyen védelmet nyújtanak a szociális biztonság koordinációjára vonatkozó uniós rendelkezések az európai polgároknak, akik az Unión belüli szabad mozgáshoz való jogukat gyakorolják. Az útmutatóban nyújtott tájékoztatás segíthet Önnek abban, hogy meghatározza, vajon az Ön esete e rendelkezések hatálya alá tartozik-e, illetve milyen jogok és kötelességek vonatkoznak Önre.

Amint már említettük, lehetetlen egyedi esetekről világos véleményt nyilvánítani. Következésképpen előfordulhat, hogy számos kérdőjel marad Önben az útmutató elolvasása után is. Ebben az esetben azt javasoljuk, forduljon késlekedés nélkül az illetékes helyi, regionális vagy nemzeti intézményekhez és szervezetekhez: mivel az uniós jog csak koordinálja a nemzeti szociális biztonsági rendszereket, az Ön helyzetének értékelése mindig az adott esetre alkalmazandó nemzeti jogi rendelkezésektől függ. A nemzeti hatóságok ezért helyzetükből adódóan könnyebben tudnak tanácsot és tájékoztatást nyújtani Önnek, mivel mind az uniós szabályokat, mind a nemzeti jogszabályokat ismerik.

Ha mindezek után még mindig nem elégedett eljárása eredményeivel, az EU számos információs és problémamegoldó eszközt kínál.

- ➔ Az Európai Bizottság Foglalkoztatási, Szociális és Esélyegyenlőségi Főigazgatósága honlapot működtet a szociális biztonságra vonatkozó uniós szabályokról (<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=26&langId=hu>).

A honlap egyrészt információkat tartalmaz a szociális biztonsággal kapcsolatos jogosultságokról több tagállamot érintő helyzetekben, másrészt pedig sok gyakran ismételt kérdésre is választ ad, továbbá hozzáférést nyújt jogszabályszövegekhez és számos kapcsolódó magyarázó feljegyzéshez.

- ➔ Az Állampolgárok Tanácsadó Szolgálat (Citizen Signpost Service, CSS) ingyenes tanácsadó szolgálat, amely az uniós tagállamok és az EGT (Norvégia, Izland és Liechtenstein) minden állampolgára előtt nyitva áll, és online elérhető (<http://ec.europa.eu/citizensrights/>). A CSS azáltal, hogy az EU-n és az EGT-n belüli szabad mozgáshoz és a polgári jogokhoz kapcsolódó egyedi kérdésekre ad gyakorlatias, személyre szabott válaszokat, lehetővé teszi, hogy az emberek az egységes piacon belül éljenek a jogaikkal és a lehetőségeikkel.

A szolgálat azzal kapcsolatban is ad tanácsot, hogy a polgárok milyen lépéseket tehetnek, hogy megküzdjenek azokkal a problémákkal, amelyekkel a jogaik gyakorlása során szembesülhetnek, és végül egy olyan testülethez (uniós, nemzeti vagy helyi szintű hivatalos vagy független szervhez) irányítja a polgárokat, amely tovább segítheti őket.

- ➔ A Europe Direct az EU-val kapcsolatos valamennyi témakörben információt nyújt, és további, nemzeti, regionális vagy helyi szintű információs vagy tanácsadó szolgálatokhoz irányítja az érdeklődőket, ideértve a CSS-t is (<http://ec.europa.eu/europedirect/>).
- ➔ A Solvit olyan hálózat, amelyet az Európai Bizottság és a tagállamok (plusz Norvégia, Liechtenstein és Izland) hoztak létre azzal a céllal, hogy megoldja a nemzeti kormányzatok közötti olyan problémákat, amelyek a belső piaci szabályok téves alkalmazása miatt érintik az egyes állampolgárokat és a vállalkozásokat. Segít abban, hogy bíróságon kívüli (informális) megoldásokat találjanak azokra a panaszokra, amelyek a belső piacra vonatkozó jogszabályok hatóságok általi helytelen alkalmazásával kapcsolatosak (<http://ec.europa.eu/solvit/>).
- ➔ Ha Ön úgy gondolja, hogy egy bizonyos tagállam nemzeti jogszabályai vagy az állam intézményei által alkalmazott ügyviteli gyakorlat nem egyeztethető össze a szociális biztonság koordinációjára vonatkozó uniós szabályokkal, panaszt nyújthat be az Európai Bizottságnak. Ha egy tagállam nem tartja be az uniós jogot, a Bizottságnak megvannak a lehetőségei (kötelezettségszegési eljárás) arra, hogy véget vessen a jogsértésnek, és ha szükséges, az ügyben az Európai Unió Bíróságához forduljon.

Hasznos internetes linkek

Tájékoztatás a szociális biztonság európai koordinációjáról:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=26&langId=hu>

http://ec.europa.eu/employment_social/social-security-directory/welcome.seam?langId=hu

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=509&langId=hu>

<http://www.tress-network.org>

Tájékoztatás a munkavállalók szabad mozgásáról:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=25&langId=hu>

Tájékoztatás a nemzeti szociális biztonsági rendszerekről:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=815&langId=hu>

Problémamegoldó eszközök:

<http://ec.europa.eu/citizensrights>

<http://ec.europa.eu/europedirect>

<http://ec.europa.eu/solvit>

Európai Bizottság

Uniós rendelkezések a szociális biztonságról – Az Európai Unión belüli szabad mozgáshoz kapcsolódó jogok

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala

2010 – 62 oldal – 14,8 × 21 cm

ISBN 978-92-79-14203-1

doi:10.2767/83697

Ez az útmutató a *Közösségi rendelkezések a szociális biztonságról* című kiadvány (KE-64-04-022-HU-C, ISBN 92-79-000002-0) frissítése. Annak érdekében nyújt naprakész információkat a mobil európai polgárok számára, hogy azok jobban ismerjék a szociális biztonsággal kapcsolatos jogaikat, amikor egyik uniós tagállamból egy másikba utaznak. Az útmutató részletezi a szociális biztonságra vonatkozó koordinált uniós rendelkezéseket, és kifejti, hogy a polgárok milyen jogokkal rendelkeznek munkavállalóként, turistaként, diákként, munkanélküliként vagy más nem aktív személyként, nyugdíjasként vagy harmadik ország állampolgáraként.

A kiadvány nyomtatott formában az EU minden hivatalos nyelvén elérhető.

Hogyan juthat hozzá az Európai Unió kiadványaihoz?

Ingyenes kiadványok:

- az EU-könyvesbolton (EU Bookshop) keresztül (<http://bookshop.europa.eu>);
- az Európai Unió képviselőin és küldöttségein keresztül.
A képviselők és küldöttségek elérhetőségeiről a <http://ec.europa.eu> weboldalon tájékozódhat, illetve a +352 2929-42758 faxszámon érdeklődhet.

Megvásárolható kiadványok:

- az EU-könyvesbolton keresztül (<http://bookshop.europa.eu>).

Előfizetéses kiadványok (az *Európai Unió Hivatalos Lapjának* sorozatai, az *Európai Bírósági Határozatok Tára* stb.):

- az Európai Unió Kiadóhivatalának forgalmazó partnerein keresztül (http://publications.europa.eu/others/agents/index_hu.htm).

2010
A szegénység és
a társadalmi kirekesztés
elleni küzdelem
európai éve

www.2010againstopoverty.eu

A Foglalkoztatási, Szociális és Esélyegyenlőségi Főigazgatóság **kiadványait** az alábbi címről töltheti le vagy rendelheti meg:
<http://ec.europa.eu/social/publications>

Feliratkozhat továbbá az Európai Bizottság ingyenes Szociális Európa e-hírlevelére az alábbi címen:
<http://ec.europa.eu/social/e-newsletter>

<http://ec.europa.eu/social>

www.facebook.com/social europe

Kiadóhivatal

ISBN 978-92-79-14203-1

9 789279 142031